

'n sterk, fris, lewenslustige man toe die dood hom neergevel het. Sy son het ondergegaan toe dit nog dag was, want hy was slegs 47 jaar oud toe hy heengegaan is. Hy was 'n man van meer dan gewone bekwaamheid. Sy vernaamste werk het hy in die gemeente Wynberg verrig. Hy was die beide landstale goed magtig en het ons Kerk op die Kaapse Skiereiland passend verteenwoordig. Hy was 'n ernstige, boeiende prediker en sy preke het altyd blyke gedra van deeglike voorbereiding. Daarby kon hy goed skryf. Die Notule van sy tyd is baie sekuur en netjies in sy duidelike handskrif gehou. Uit sy pen het daar in die destydse *Gereformeerde Maandblad* interessante artikels verskyn, terwyl in boekvorm van hom uitgegee is 'n "Gebedeboek" (in Nederlands en Engels) en "In the Land of Cecil Rhodes", wat 'n beskrywing bevat van die werk in Rhodesië.

Sy eggenote, met wie hy nog voor die aanvang van sy evangeliebediening getroud was—sy was Mej. Groenewald van Swellendam—, is nog gespaar en reeds hoog bejaard. Sy was vir hom altyd 'n troue hulp in al sy menigvuldige werksaamhede, 'n ware predikantsvrou, waardig en liefdevol. In die afskeidsadres het die Wynbergse Kerkraad dit van haar getuig: "Uwe echtgenootte stond u steeds ter zijde, en was altoos behulpzaam in de vertroosting der zieken, in het oprichten van onze jaarlijksche bazaars." Dit is 'n mooie getuigenis van 'n waardige vrou. Mag die Heer haar in haar hoë ouderdom troos en sterk en met Sy genade vervul. Een van haar seuns is professor aan die Stellenbosse Universiteit en 'n ander dokter in die medisyne. Een van haar dogters is getroud met Ds. C. J. Jooste.

VII.

Later Predikante.

DS. A. J. L. HOFMEYR, B.A. (1895—1899).

Gedurende die vakature ontstaan deur die vertrek van Ds. Strasheim, het Ds. Pieter Roux, eweas by die vorige vakature, die dienswerk verrig. Op 11 Julie 1895 is Ds. A. J. L. Hofmeyr, B.A., laas van Prins Albert, as herder en leraar bevestig deur Ds. (later Professor) C. F. J. Muller, wat die Konsulent was. Spoedig ná sy aankoms is besluit om die ou pastorie te sloop en 'n nuwe op dieselfde gronde 'n bietjie hoër op te bou, wat dan ook gedoen is ten koste van £1,530. Nie lank daarna is die Mowbrayse Kerk verkoop en die Houtbaaise insgelyks. Op Mowbray is die dienste toe gestaak, dog op Houtbaai, waar 'n ander kerk gebou is, voortgesit. Die vooraanstaande gebeurtenis gedurende die dienstyd van Ds. Hofmeyr is die bou van die nuwe, teenswoordige kerk. Daartoe is op 'n gemeentevergadering 24 November 1896 gehou aan die Kerkraad volmag gegee. Nog voor met die bou 'n aanvang gemaak is, het Ds. Hofmeyr saam met ouderling Tom Louw, wat al die onkoste betaal het, na Europa gegaan. Die Kerkraad het later sy dank toegebring "aan den br. Louw voor zijn liefdedienst den Leeraar bewezen." Om die nodige

fondse vir die nuwe kerkgebou te vind, is 'n stuk van die pastoriegronde verkoop vir £1,500 en is 4 Augustus 1897, op voorstel van Ds. Hofmeyr, besluit "dat de broeder T. Louw gevolmachtigd worde met Dr. Muir te onderhandelen over den verkoop der schoolgebouwen met aangewezen gronden, aan de Regering voor een bedrag echter van niet minder dan £4,000." Bedoel word hier die meisies-skool wat Ds. Strasheim gestig het en wat kerkeiendom was. Teen hierdie voorstel is daar beswaar gemaak in die gemeente, dog wat eintlik die verloop van die saak was, blyk nie uit ses blankobladsye in die Notuleboek nie. In ieder geval die verkoop het deurgegaan en so is die gemeente 'n kosbare besitting kwytgeraak, dog in die plaas daarvan in die besit gekom van die nuwe kerk, wat op 17 Maart 1899 ingewy is met 'n redevoering deur wyle Prof. Muller oor Micha 4: 2: "Komt, en laat ons opgaan tot den berg des Heeren, en ten huize van den God Jacobs, opdat Hij ons leere van Zijne wegen, en wij in Zijne paden wandelen." In die verslag van die inwyding in *De Kerkbode* van 23 Maart 1899 staan: "De prediker sprak achtereenvolgens over: (1) De plaats waarheen; (2) de wijze waarop; en (3) het doel waartoe wij genoodigd worden. Hij wees, in eene ernstige rede, erop dat God bij den mensch wil wonen en dat dit een groot voorrecht is, maar ook tot dure verantwoordelijkheid roept. Men late toch God niet achter, evenals men zijn gezangboek tot de volgende week in de kerk achterlaat. Na dit ernstig en doelmatig woord gaf Ds. A. J. L. Hofmeyr een kort overzicht van de geschiedenis van het kerkgebouw, bedankte den prediker, de BB. predikanten teenwoordig, de leden van de Bouwcommissie en, op verzoek van de andere leden van de Kerkraad, inzonderheid de BB. J. Jurgens en T. Louw. Tevens richtte hij een woord tot Z. Excellentie den Gouverneur, die later beweerde dat hij de preek goed kon volgen en alles had verstaan. Na afloop van den morgendienst werd, aan de beide genoemde broeders, leden der Bouwcommissie, in de Consistoriekamer, onder gepaste bewoording overhandigd aan den Br. Louw een ijskopaal en aan den Br. Jurgens een zilveren inktkoker, als blijk van waardeering hunner diensten in verband met den aanbouw." Die ander lede van die kommissie was die BB. J. A. Louw, J. Versfeld, A. P. Lategan en J. A. de Kock. Dieselfde aand is 'n pragtige orrel, wat digby die £1,000 gekos het, deur Ds. G. F. C. van Lingen, destyds van Simonstad, ingewy. Die nuwe kerk met toring, ens., het £4,000 gekos. Die Goewerneur wat by die inwyding teenwoordig was, was Sir (later Lord) Alfred Milner, aan wie na dit heet Ds. Hofmeyr lesse in Hollands gegee het, maar wat toe seker nie 'n *persona grata* by die Afrikaanse volk was nie, want geen ses maande daarna het die vreeslike oorlog van Engeland teen die Transvaalse en Vrystaatse Republieke uitgebreek. Dog nog voor die eerste oorlogsvuur ontbrand is, is daar 'n einde gekom aan die betrekking tussen leraar en gemeente en het Ds. Hofmeyr Wynberg verlaat.

DS. D. J. PIENAAR, R.-sn. (1900—1904).

Nadat die dienswerk gedurende die vakature deur Ds. C. S. Morgan verrig was, is Ds. David Jozua Pienaar, R.sn., wat laas op Glen Lynden gestaan het as herder en leraar, op 24 Junie 1900 deur Ds. J. P. van Heerden (wat toe Konsulent was) bevestig.

Ds. J. G. DE BRUYN.

Ds. H. J. PIENAAR, B.A.

Op sy versoek het die Eerw. Dewdney Drew, 'n Independenteleraar, hom 'n tydlang met die waarneem van die Engelse aanddienste gehelp. Hy het gedurig baie te sukkel gehad met die groot kerkskuld wat sy voorganger agtergelaat het. By die opening van kerkbasaars het die verrigtinge altyd in Engels geskied; hierin is 'n verandering gemaak deur 'n besluit dat die gebed en voorlees van die Skrifgedeelte voortaan in Hollands moes plaasvind. In 1904 is daar 'n aanvang gemaak met die hou van godsdiensoefeninge op Retreat in 'n skoolgebou wat daar opgetrek is, en wat ook vir kerklike doeleindes gebruik is. En om hom met die werk in die buite- wyke behulpsaam te wees, is hom toegevoeg 'n hulpprediker in die persoon van seker Sendeling N. Smith, wat in die Wynbergse Kerk tot die bediening van die Sakramente georden is, maar in 1909 genoodsaak was om af te tree. In 1904 het Ds. Pienaar 'n beroep aangeneem na Tarkastad.

HERINNERING VAN DS. PIENAAR.

Ds. Pienaar skryf van Potchefstroom, 5 Junie 1929: "Ik ging van Glen Lynden naar Wynberg. De ontvangst was hartelik. De bevestigingsrede werd gehouden door Ds. J. P. van Heerden. Onder de leraren aanwezig was wijlen Ds. A. I. Steytler, de man die mij het meest in mijn leven bemoedigd heeft. Ik vond de gemeente verdeeld, waarvan de oorzaak bekend is. Het was geen gemaklike taak. Ik wist ervan, daarom werd het eerste beroep door mij van de hand gewezen. Toen ik voor de tweede maal beroepen werd, kreeg ik een hartelik schrijven van wijlen Ds. A. D. Luckhoff, waarin hij mij bemoedigde tot aanname. Met Gods hulp werd de breuk geheeld. Ik heb een aangename tijd in de gemeente doorgebracht. Nimmer zal ik de raadgevingen van en de belangstelling in mijn werk van wijlen Sir Henry de Villiers vergeten. Ik vond het kanselwerk moeilijk, de voorbereiding nam veel tijd. De avonddiensten waren in het Engels, en het gehoor krities. Sir H. de Villiers zeide aan mij, bij een zekere gelegenheid: "U ziet ik ben de hele week bezig met moeilijke en ingewikkelde zaken. Als ik 's Zondags naar kerk ga, verlang ik naar een eenvoudige evangeliese preek te luisteren, *levend en vers.*" Ik dacht, daar hebt gij het: *VERS*, waard de aandacht eraan te gene. Mijn diensttijd te Wynberg was een school voor mij. Ik denk aan de waardige oude Hollandse families, zoals men nu zelden aantreft, b.v. de De Villiers, Melcks, Cloetes, Van Niekerks, Versfelds, Brinks, Hiddingsh, Louws, en nog anderen. De openbare erediensten waren voor een leraar bemoedigend. De koorzangen vooral des avonds trokken velen. Het koor was flink. De orgelist was uiterst bekwaam; hij was Prof. T. Speed. Het was immer een genot naar zijn spel te luisteren. Wij worden dikwels in onze gedachten in dankbaar aandenken tot Wynberg teruggevoerd."

DS. JOHAN G. DE BRUYN (1904—1911).

Gedurende die vakature ná die vertrek van Ds. Pienaar, het Ds. C. Spoelstra die dienswerk verrig. Hy was vroeër leraar by die Hervormde Kerk in Transvaal, en is na gehoue *colloquim doctum* op 25 Mei 1904 as predikant by die Ned. Ger. Kerk gelegitimeer. Ná 'n paar vergeefse

beroepe, is Ds. Johan G. de Bruyn, laas van Brandfort, as herder en leraar bevestig deur Ds. J. P. van Heerden van Kaapstad, wat jarelank konsulent was. Die groot skuld van £4,000 het nog steeds as 'n swaar las op die gemeente gedruk, wat die werksaamhede belemmer het. Die Kerkraad onder leiding van die leraar het hom beywer om van die skuld ontslae te raak en die poginge het ook geluk, want die skuld is in die loop van die tyd aanmerklik verminder. Daar moet drie flinke Stewersvereniginge destyds in die gemeente gewees het, want op hulle versoek en belofte van ondersteuning het die Kerkraad in 1906 die wenslikheid en noodsaaklikheid erken dat daar een of meer kerkskole sou gestig word, waar die kinders van behoeftige blankes 'n deeglike, goedkope opvoeding kon geniet. Van die plan is egter later afgesien toe die Skoolraadwet van 1905 in werking gekom het, en daar onder die bepalinge van die wet voorsiening gemaak was vir die opvoeding van alle blanke kinders tussen 7 en 14 jaar oud. In 1906 het Mnt. Jan Brink 'n halwe akker grond aan die Kerkraad vir kerklike doeleindes ten geskenke gegee.

'n Voorstel in die Kerkraad gedoen om tweemaal in die jaar by die Engelse aandiens Nagmaal te vier, het nie steun gevind nie omdat dit as onnodig beskou is en 'n vorige soortgelyke Nagmaalviering 'n mislukking was. Ook is verwerp 'n voorstel om eenmaal in die maand 'n Hollandse in plaas van 'n Engelse aandiens te hê. Van die Engelse aanddienste in daar toe (1907) uitbreiding gewees deur die invoering van 'n sodanige diens op Retreat, waar Eerw. N. Smith, wat op 28 Junie 1906 georden is, meer spesiaal gearbei het as hulpprediker. In 1909 het daar, ewes in die geval van Ds. A. Hofmeyr, onder bedroewende omstandighede 'n einde gekom aan sy werksaamhede. Ds. G. A. Maeder, wat toe as ouderling gedien het, was daarna 'n geruime tyd lank met die vervulling van preekbeurte in die gemeente behulpsaam, wat hoog gewaardeer geword is, temeer daar die leraar tekens vertoon het dat hy aan 'n ernstige keelkwaal lydende was. Om die gemelde rede is aan Ds. De Bruyn verlof tot afwesigheid vir ses maande toegestaan (1910). Omtrent dieselfde tyd is Eerw. G. van Rensburg as hulpprediker aangestel, dog hy het nie lank gebly nie, daar hy reeds dieselfde jaar 'n beroep aangeneem het na die Sendinggemeente Ermelo. As sy opvolger is aangestel Eerw. H. L. de Waal. Daar die keelkwaal van Ds. De Bruyn al erger geword het, het hy hom genoodsaak gevind sy emeritaat te aanvaar. In die Notule van 20 April 1911 staan: "De voorzitter komt nu voor de vergadering met het verzoek om hem uit zijne betrekking als Herder en Leeraar te ontslaan, daar de toestand van zijn keel het voor hem onmogelijk maakt langer zijn dienstwerk te verrichten. De vergadering besluit bij de Ringscommissie aanzoek te doen om toekenning van pensioen aan den leeraar, nadat sommigen der broeders een kort woord van waardering zijner diensten hadden gesproken en hun leedwezen dat hij zich zou genoodzaakt gevoelen dezen stap te nemen, hadden te kennen gegeven." Op 1 Junie d.a.v. het Ds. De Bruyn van die Ringskommissie demissie ontvang. In die Notule staan hieromtrent aangeteken: "De demissie werd gegeven nadat er hartelijke toespraken waren gehouden en vurige gebeden waren opgezonden door den Voorzitter der Ringscommissie, Ds. D. Marchand, Ds. Helm, Ouderl. Maeder en H. Cloete, waarop Ds. De Bruyn met diepe

ontroering had geantwoord." Op 28 Mei het die vertrekkende leraar afskeid van die gemeente geneem. Hieromtrent kom die volgende verslag in *De Kerkbode* van 8 Junie 1911 voor:—

"WYNBERG. Zondag, 28 Mei, was een dag van belang, gepaard met weemoed voor deze gemeente. In den voormiddag nam Ds. J. G. de Bruyn afscheid in 't Hollandsch naar aanleiding van Hand. 20: 32, de gemeente aanbevelende: (1) Gode den Vader, die machtig was haar te bewaren; (2) den Heiligen Geest, die machtig was haar op te bouwen, vooral door het woord Zijner genade; en (3) Christus, die machtig was haar een erfdeel te geven onder al de geheiligden. De kerk was so goed als vol. Ook Di. B. P. J. Marchand en J. du Plessis woonden den dienst bij. Na het slotgebed en de collecte, gedurende welke de orgelist een weemoedig stuk speelde, werd door den Kerkeraad uit naam der gemeente een adres aangeboden, waarop Ds. de Bruyn bedankte, vooral gewag makende van de liefde en het medelijden hem door de gansche gemeente betoond. In den avond sprak hij in 't Engelsch eene treffende rede over Efeze 4: 13: "Het komen tot eenen volkomen man." Men moest (1) volkomen man in Christus worden; (2) niet altijd kinderen blijven; en (3) opwassen tot dien volkomen mensch: (a) met het gezond voedsel van Gods Woord, (b) de vrije lucht van gebedsleven in den Heiligen Geest, en (c) een gedurige oefening in het werk des Heeren. Andermaal werd na een liefelijken koorzang, een adres gelezen, en ditmaal vooral in den naam van Engelsche vrienden die gebruik maakten van de diensten in hunne taal en mede werkzaam waren in belang der gemeente. Met bewogen gemoed dankte de aftredende leeraar voor al de vriendelijkheid hem, Mev. de Bruyn en den kinderen bewezen. Bij beide diensten werd hem door de gemeente zeer hartelijk des Heeren zegen toegezongen. In den namiddag had ook Mev. de Bruyn een adres en geschenk van de Zondagschoolkinderen ontvangen."

Ná sy vertrek was Ds. De Bruyn 'n tydlank op die Kakamas-Arbeidskolonie as Superintendent werksaam. In 1912 het hy na die Kerkkantoor in die Kaapstad gekom as assistent van Ds. B. P. J. Marchand, en toe laasgenoemde afgesterf het, het hy hom, daartoe byna eenparig deur die Sinodale-kommissie gekies, as Saakgelastigde van die Kaapse Kerk opgevolg, en in die betrekking dien hy die Kerk nog steeds met groot bekwaamheid.

GELUK- EN SEËNWENS VAN DS. DE BRUYN.

"Dit was waarlik met vrese en beving dat ek, na 10 jaar in 'n onderveldse gemeente te gestaan het, in Januarie 1905 na Wynberg gegaan het, dog ons is daar met so veel liefde en hartlikheid ontvang dat spoedig alle vrees verban is, en vandag kan beide my gade en ek getuig dat die ses en 'n half jaar wat ons daar deurgebring het onder die gelukkigste van ons lewe kan getel word. Nie alleen het ek daar ou skoolmakkers ontmoet nie, maar ook waardige oue vaders en moeders leer ken voor wie ek vandag nog alle liefde en eerbied koester. Dit was met innige droefheid dat ek in 1911, om gesondheidsredes, verplig was my bediening daar neer te lê, dog daar is liefdebande gelê wat vandag nog vas en sterk is, sodat ek nog altyd met vreugde mag terugdenk aan die tyd van my ampsbediening aldaar en

belangstel in die welvaart van die geliefde ou gemeente. Van harte wil ons dan ook die gemeente felisiteer met sy 100-jarige feesviering en beide kerkraad en gemeente Gods rykste seën vir die toekoms toebid.”

JOHAN G. DE BRUYN.

DS. H. J. PIENAAR, B.A. (1911—1914).

Ds. Hendrik Jacobus Pienaar, B.A., van Kuilsrivier, is as opvolger van Ds. De Bruyn beroep, en toe hy bedank, is hy vir die tweede maal beroep, en toe het hy aan die roepstem gehoor gegee. Gedurende die vakature het Ds. G. A. Maeder, B.A., behalwe die gewone predikwerk ook andere kostelike werk in die gemeente verrig totdat Ds. Pienaar op 27 November 1911 bevestig is. Aan die verslag van die bevestigingsplegtigheid in *De Kerkbode* ontleen ons die volgende besonderhede:—

“Prof. Moorrees hield de bevestigingsrede naar aanleiding van ‘de liefde van Christus dringt ons.’ Op meestervolle, krachtvolle en welsprekende wijze raadde hij den te bevestigen broeder om geheel bezielde te zijn van de geestelijke veerkracht, sterke stoom en ongeziene electriciteit die allen gegenereerd werden op het Kruis van Golgotha. Met dienzelfden drang van de oneindige liefde des Heeren moest de gemeente hem ontvangen, waardeeren en behandelen. . . . Den Zondag daarop deed Ds. Pienaar zijne intrede, in alle drie diensten den vollen onnaspeurlijken rijkdom van Christus verkondigende. Hij verwachtte van de gemeente openhartigheid, onderling vertrouwen, den geest der liefde en eensgezindheid, veel gebeds, maar vooral oprechte godsvrucht.”

Dit behoef nouliks gesê te word dat die styl van hierdie verslag Ds. Maeder openbaar maak as die opsteller daarvan. Hy was dan ook die troue korrespondent van die gemeente in die Kerklike Orgaan. Geruime tyd was hy by ontstentenis van ’n hulpprediker met die vervulling van preekbeurt behulpsaam. Op sy voorspraak het die Kerkraad in 1912 besluit om toe te tree tot die voorgestelde kerkvereniging van die Hollandse Kerke in die vier provinsies, waarvan egter niks gekom het nie.

Een van die vernaamste gebeurtenisse gedurende die dienstyd van Ds. Pienaar was die afskaf van Engelse aanddienste in die kerk. Daar toe het die Kerkraad op 9 April 1912 op voorstel van W. Lategan—A. van Niekerk as volg besluit: “Voortaan worden al de diensten ’s Zondags in de Hollandse taal gehouden.” In verband hiermee is by die Kerkraad ingedien ’n petisie wat deur Mnr. Frank Versveld voorgedra is, “vragende om ’t houden van een gemeentevergadering, ten einde het gevoelen van de gemeente te hooren inzake de verandering door de Kerkeraad gemaakt ten opzichte van de avonddiensten.” Hierop is as volg geantwoord: “De Kerkeraad deze zaak re verandering van de avonddiensten, waardoor de Kerkeraad terugkeert tot het oude, tw. het houden van de diensten in de officiële taal der Ned. Ger. Kerk in plaats van in de Engelse taal, als ook de ingezonden Petitie en de brieven voornoemd [van H. Cloete en J. de Kock] goed en herhaaldelijk overwogen hebbende, en deze zaak betreffende de Petitie breedvoerig met broeder Versfeld besproken hebbende, besluite by voornoemde en reeds besloten verandering te blijven; doch houde zich gaarne aanbevolen ter verdere bespreking en onderhan-

deling in dezen, indien de Petitionarissen van hun kant besluiten mogen 'n geautoriseerde Deputatie uit degenen die de Petisie getekend hebben naar 'n vergadering van de Kerkeraad te zenden." So 'n deputasie het later sy opwagting by die Kerkeraad gemaak. In antwoord op sy onderhandeling met hierdie deputasie het die Kerkeraad op voorstel W. Hofmeyr —W. H. Lategan eenparig besluit, terwyl Ds. Pienaar buite stemming gebly het, as volg: "De Kerkeraad, na zijn ernstige aandacht te hebben geschonken aan de bezwaren van eenige broeders uit de gemeente tegen de verandering van de Engelse voor Hollandse diensten in de kerk op Zondagavonden, onlangs by hunne opwachting geopperd, en terwyl hy [de Kerkeraad] de mening van andersdenkenden eerbiedigt en zover mogelijk aan de begeerten van afzonderlike leden der gemeente wil voldoen, spreek t' nogtans als zijn vaste overtuiging uit, dat 't onder bestaande omstandigheden, en vooral lettende op de aanmerkelik verbeterde opkomsten in de avond, zeer onraadzaam zou zijn het reeds genomen besluit te herroepen of te wijzigen. Intussen beroept de Kerkeraad zich op de welwillende en gewaardeerde medewerking van alle leden der gemeente, zelfs waar sommigen hunner 'n ander zienswijze in deze zaak zijn toegedaan en enkelen ook gegronde bezwaren tegen de verandering mogen hebben, zodat de broederlike liefde en eensgezindheid in de gemeente in toenemende mate mogen voortduren en Gods rijkste zegen op haar moge rusten."

Van hierdie resoluție is 'n afskrif aan ieder lid van die deputasie gestuur en daarby het die saak gebly, sodat sedert dié tyd die Engelse dienste in die Wynbergse Kerk afgeskaf is.

In 1912 is Eerw. G. van Rensburg andermaal aangestel as hulp-prediker in die gemeente met spesiale werkkring op Retreat.

Ds. Pienaar het nie lank in die gemeente gebly nie. In 1914 het hy 'n beroep ontvang na die gemeente Senekal. Die Groot Oorlog was toe net uitgebreek en daardeur was ook Suid-Afrika geaffekteer. In die Vrystaat was die volk aan die vooraand van groot gebeurtenisse, en Ds. Pienaar het hom geroepe gevoel sy lot met sy volk daar in te werp. Gevolglik het hy die beroep aangeneem en van die gemeente, onder blyke van dankbetoon vir getroue dienswerk, afskeid geneem 13 Sept. 1914. Kort voor sy vertrek, op 8 September, het die gemeente 'n gevoelige verlies gely deur die afsterwe van een van sy grootste en beste ondersteuners en wat tewens een van sy getroue lidmate was, die onvergetelike en hooggeroemde Lord De Villiers.

'N HERINNERING EN SEÏNWEENS VAN DS. PIENAAR.

"In 1911 is ons van Kuilsrivier na Wynberg gegaan. Die gemeente Wynberg het ons op seer hartlike wyse ontvang, en ons het drie gelukkige jare in haar midde deurgebring. Veral het die lede van die gemeente die openbare godsdiensoefeninge goed ondersteun. Daar was nooit rede om te kla oor swak opkomste nie. Onder die getrouste toehoorders kon ons altyd tel, o.a., wyle Lord De Villiers en Dr. G. McCall Theal. Gedurende ons verblyf is die stryd in die lewe geroep teen die dienste in die Engelse taal. Die stryd het taamlik lank geduur, totdat die Kerkeraad met unanieme stemme besluit het om die Engelse dienste af te skaf. Hier-

die besluit het aan sommige aanstoot gegee en hulle het hulle gevolglik van die kerk onttrek. Ons het egter die aangenaamste herinneringe met ons saamgeneem by ons vertrek van Wynberg na Senekal in 1914.

Die gemeente Wynberg het die voorreg om haar honderdjarig bestaan te vier. Haar voorreg en geleenthede was groot en baie. Sy het seker oorvloedige stof tot dankbaarheid. Honderd jaar is verby. Wat was, is daar nie meer nie. Baie bande is verbroke. Baie plekke in die huislike kring en in die gemeente is leeg. Oral is die voetspore van die verganklikheid. Maar onse God is nog dieselfde. En Sy Woord is nog dieselfde. Wat mag verander of verkeer, God hou ewig stand.

Die Here segene die gemeente! Hy make haar seer voorspoedig! Hy make haar getrou en vrugbaarder as ooit tevore! Hy storte oor haar uit die gees van die ywerige en selfopofferende liefde en binde die lede onderling aan elkander deur die hand van die broederlike liefde en eensgesindheid!"

H. PIENAAR.

VIII.

Die Gemeente na Honderd Jaar, met sy Teenswoordige Predikant.

Gedurende die vakature van sewe maande ná die vertrek van Ds. Pienaar het Ds. M. P. Loubser die dienswerk verrig. In Maart 1915 het die gemeente weer 'n eie herder en leraar gekry in die persoon van die teenswoordige predikant—

DS. GEORGE FREDERICK CHARLES FAUSTMANN, B.A.

OPLEIDING. Hy is op Port Beaufort in die Swellendamse distrik gebore, en het sy voorbereidende opleiding ontvang eers aan die Grey-Kollege, Bloemfontein, vanwaar hy in 1882 gematrikuleer het, en daarna aan die Victoria-Kollege, Stellenbosch, waaruit hy in Junie 1885 die B.A.-graad verwerf het. Nadat hy die volle teologiese kursus aan ons Kweekskool op Stellenbosch deurloop het (1885—1889), is hy na legitimasie in November 1889 na Skotland vertrek, waar hy te Edinburgh op die Universiteit van die Gevestigde Kerk gehospiteer het by die lesse van sulke beroemde godgeleerdes as die professore Flint, Dods, Davidson, Drummond, terwyl hy die voorreg gehad het om die dienste van Dr. Whyte in Free St. George's by te woon. In dieselfde tyd het hy behalwe in Engeland en Skotland, in verskillende lande van Europa rondgereis.

EERSTE GEMEENTE. In sy vaderland teruggekeer, is hy as die eerste vaste leraar an die gemeente Schweizer Reneke beroep en daar in Januarie 1891 bevestig. Gedurende sy byna 25-jarige dienstyd aldaar het die Anglo-Boere Oorlog gewoed. Sy pastorie met 'n kosbare biblioteek is verbrand, en geruime tyd het hy as veldprediker van die kommando's onder generaals De la Rey en Cronjé gedien. 'n Paar maande ná sy aankoms op Schweizer Reneke het hy in die huwelik getree met

DR. G. F. C. FAUSTMANN, B.A.

Mej. Amalia Elizabeth Wilhelmina Mostert van Stellenbosch, wat vir hom 'n troue hulpe was en na wie die gemeente Amalia in Transvaal, wat van Schweizer Reneke in 1927 afgestig is, genoem is.

TE WYNBERG. Die bevestiging van Ds. Faustmann op Wynberg het plaasgevind 5 Maart 1915. Twee dae tevore is hy op Claremontstasie afgehaal en gebring na die pastorie, waar aan hom en sy famielie 'n hartlike ontvangs gegee is. By die bevestiging was Prof. Marais die redenaar. Na aanleiding van Hand. 26: 15, is veral nadruk gelê op die woord "dienaar", wat volgens die drievoudige betekenis van die woord in die Grieks beteken (1) 'n man wat met die spaan roei, (2) 'n man wat hard vir andere werk, en (3) 'n man wat as getuie sy boodskap getrou aflê. Die bevestigingsplegtigheid is deur die Konsulent, Ds. J. P. van Heerden, verrig, en onder die aanwesige leraars was Ds. Gustav Radloff, vroeër van Bloemfontein, van wie die bevestigde in sy jongelingsjare in die Vrystaatse hoofstad so groot hulp ontvang het. Die daaropvolgende Sondag, 5 Maart, het Ds. Faustmann sy intreerede gehou oor 1 Kor. 2: 2: "Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus en dien gekruisigd." Getrou bygestaan deur sy eggenote, vir sover as haar liggaamskragte dit toegelaat het, het hy sy werksaamhede aangevang en voortgesit onder blyke van seën totdat sy hom op 26 Nov. 1925 ontval is. Sy was 'n waardige predikantsvrou en tedere moeder van haar kinders. In haar plaas het 'n paar jaar later op 26 Maart 1928 gekom Mej. Elizabeth Howlett van Peterborough, Engeland, wat hoewel sy in Engeland gebore, opgegroeï en opgevoed was, Suid-Afrika as haar tweede vaderland aangeneem het, en deur haar minsame en simpatieke omgang en vereenselwiging met die Afrikanervolk deur aanleer van die Afrikaanse taal, toegang weet te verkry het na die huise en harte van die gemeentelede.

BUITELANDSE REISE. Behalwe sy eerste reis in Europa gedurende sy studentejare, het Ds. Faustmann nog tweemaal in die buiteland gereis. In 1914, toe hy nog in Transvaal was, het hy *via* die Ooskusroete Egipte en Palestina besoek, benewens Italië, Switserland, Frankryk, Engeland en Skotland. In dié tyd is die Groot Oorlog in Europa uitgebreek, en hy was dié gedenkwaardige dag in Augustus 1914 teenwoordig op Trafalgar Square, Londen, toe die aankondiging gedoen is dat die oorlog tussen Engeland en Duitsland verklaar was. In 1927 het hy andermaal Europa bereis, en hierdie keer ook Oostenryk, Skandinawië, asmede die Verenigde State en Kanada besoek. Deur al die uitvoerige rondreise het hy nie alleen baie gesien nie, maar ook baie ondervinding en mensekennis opgedoen, wat hom uiters te stade gekom het by sy werk as 'n ernstige prediker en troue sielversorger. Dit is nou dan ook al oor die veertien jaar dat hy 'n geseënde werk in die gemeente doen.

ONDERWYS IN DIE GEMEENTE.

Daar bestaan in dié gemeente verskeie skole, waarvan ons die ver naamste hier noem:

1. Jongens Hoërskool, Wynberg, 400 leerlinge, prinsipaal mnr. Clegg, bygestaan deur 'n flinke staf. Die uitslae van die jaarlikse eksamens toon dat deeglike werk gedoen word.

2. Meisies Hoërskool, Wynberg, 500 leerlinge, prinsipale mej. King, bygestaan deur bekwame assistente, onder wie mej. Tomlinson spesiaal Afrikaans doseer. Hierdie skool het groot roem verwerf deur sy deeglike werk, waarvan één bewys dien dat jaarliks talle van aansoeke om opname as kosleerlinge weens plaasgebrek moet afgeslaan word.

3. In die volgende skole word tot St. 6 onderwys gegee: Aliwal-weg, Wynberg, York-weg, Wynberg, Dieprivier, Plumstead, Claremont (Feldhausen- en Palmyra-weg). Op Dieprivier is mnr. Roux, wat die gemeente jarelank as ouderling gedien het, die prinsipaal, en op Plumstead word hierdie betrekking beklee deur mnr. McCormick. In al hierdie skole word Afrikaans deeglik as vak onderwys. Van die Houtbaai-skool is mnr. Marais die prinsipaal.

4. Sekondêre Skool, Retreat, prinsipaal mnr. M. van Heerden, met 13 assistente; die enigste landbou-skool op die Skiereiland—begin omtrent 25 jaar gelede met 20 leerlinge, getal tans 300, wat jaarliks groter word.

5. Primêre Skool, Tokai, bestaan uitsluitlik vir kinders van die bewaarders, wat die eerste Afrikaansmedium skool op die Skiereiland was. Prinsipaal is mnr. J. D. Fick, wat jarelank kerkraadslid was.

6. Primêre Skool, Constantia, met 56 leerlinge en mej. Henn as prinsipale. Hierdie skool vroeër gehou in 'n gebou wat gestaan het op 'n stuk grond deur mnr. Jan Brink aan die Skoolraad gegee op voorwaarde dat daar Sondae godsdienis moes gehou word. Die teenswoordige gebou het omtrent £6,000 gekos.

7. Primêre Skool, Southfield—vier jaar gelede gestig in 'n sinkgeboutjie met een onderwyseres en 18 kinders. Tans is daar 'n aantreklike skoolgebou met 200 kinders, wat onderwys word deur mnr. Hugo Baartman en 4 assistente.

TEENSWOORDIGE OORSIG.

Die gemeente tel tans ongeveer 1,700 siele en 800 lede. Behalwe in die hoofkerk word daar op vasgestelde tye gereelde Sondagdienste gehou in die volgende wyke: Retreat, Philippi, Houtbaai en Constantia. Met die predik- en pastorale werk word Ds. Faustmann getrou ondersteun deur sy flinke en bekwame hulpprediker, Eerw. J. F. Wiesner, wat op Retreat woonagtig is. Op Wynberg is daar 'n ywerige Vroue-Sendingbond-tak en Kinderkrans-vereniging, en op Retreat 'n flinke C.J.V. Op verskillende sentrums in die gemeente word bidure gehou.

BOODSKAP VAN DS. FAUSTMANN.

Geachte Gemeente,—Het doet mij groot genoegen u geluk te wensen met uw honderdjarige feestviering. Een honderd jaren! Welk een tijdperk, en toch de oudsten der gemeente, waar zij een 70 of 80 jaren hebben beleefd, zullen zeggen hoe snel is alles voorbijgegaan. Het kan ook niet anders, daar wij onze jaren doorbrengen als een gedachte.

Welke veranderingen zijn er niet geweest in die tijd! Waar in 't begin er slechts één kerkplaats was, zijn er nu zes.

Welke Godsmannen hebben niet in uw midden gearbeid! Welk een reus had de gemeente niet in de godzalige Dr. Philip Faure, die op elk gebied uitblonk.

DIE PASTORIE, WYNBERG.

[Foto De Geus.]

DIE PASTORIE, RETREAT.

[Foto De Geus.]

Hoe anders nu als toen! Hoe is alles veranderd! Centralisatie zoals in de meeste onderveldse gemeenten was toen in zwang en het heerlike van een grote Avondmaalsviering is er niet meer. De vraag is nog altijd of decentralisatie een gewin is, en of de uitroep op het Schiereiland om de Kerk naar de deur te brengen niet de eenheid belemmert en te kort doet aan de zelfopoffering, want waar men iets waarderen wil moet een opoffering geschieden. Ware de geest bevonden, die de Israeliet kenmerkte, die voor zijn tempeldienst en feestviering lange afstanden aflegde, zelfs van Nazareth naar Jeruzalem!

Welke dierbaren van de edelsten onder ons geslacht zijn niet heengegaan, en hun lofwaardig voorbeeld, door belangstelling in de eredienst en zelfs vermaken aan de Kerk, moet altoos een spoorslag zijn tot navolging. Bewaar het pand u toebetrouwd, en laat het nooit gezegd worden dat het jongere geslacht verwaarloost wat de ouderen tot stand hebben gebracht. Dezelfde offervaardigheid worde in de toekomst bestendig, want ofschoon geen grote en rijke gemeente, zijn de inkomsten, afgezien van kollekten des Zondags en Zendingbijdragen, slechts door bazaars en dankoffers geweest in de laatste 13 jaren over de vijftien-duizend pond (£15,000). Zoekt het Koninkrijk Gods op te bouwen door geldelijke bijdragen, want de zegenende ziel sal altijd vet gemaakt worden; maar bovenal zoekt het Koninkrijk Gods, de vereniging met de gekruisigde en verrezen Jezus door levende stenen te zijn van het Godsgebouw dat voor de Hemel wordt opgetrokken.

De oude Latijnen hebben tot leuze gehad: "*Concordia minimae res crescunt, discordia maximae dilabuntur,*" d.w.z.: door eendracht worden de kleinste dingen groot, door onenigheid worden de grootste omvergeworpen. Behoudt derhalve de eenheid, de hartelike samenwerking, de liefde, want waar liefde heerst gebiedt de Heer Zijn zegen. Liefde, de goddelike sprank in de ziel gelegd, is de enigste hefboom om alle zaken te doen gelukken, bloeien en Gods Koninkrijk vooruit te brengen.

Met innigste gelukwensing en Gods zegen u toebiddende.

Uw heilbiddende Leraar en Vriend,

G. F. C. FAUSTMANN.

IX.

Voormalige en Teenswoordige Wyke van die Gemeente.

SIMONSSTAD.

Simonsstad, genoem na Simon van der Stel, was tot 1855 die eerste en enige vaste buitewyk van die gemeente. Dr. Faure was pas bevestig toe hy, ná sy eerste huisbesoek, die noodsaaklikheid ingesien het dat daar tot gerief van die verafwonende lidmate in die Simonsbaai periodieke godsdiensoefeninge moes gehou word. In die Notule van 27 Maart 1835

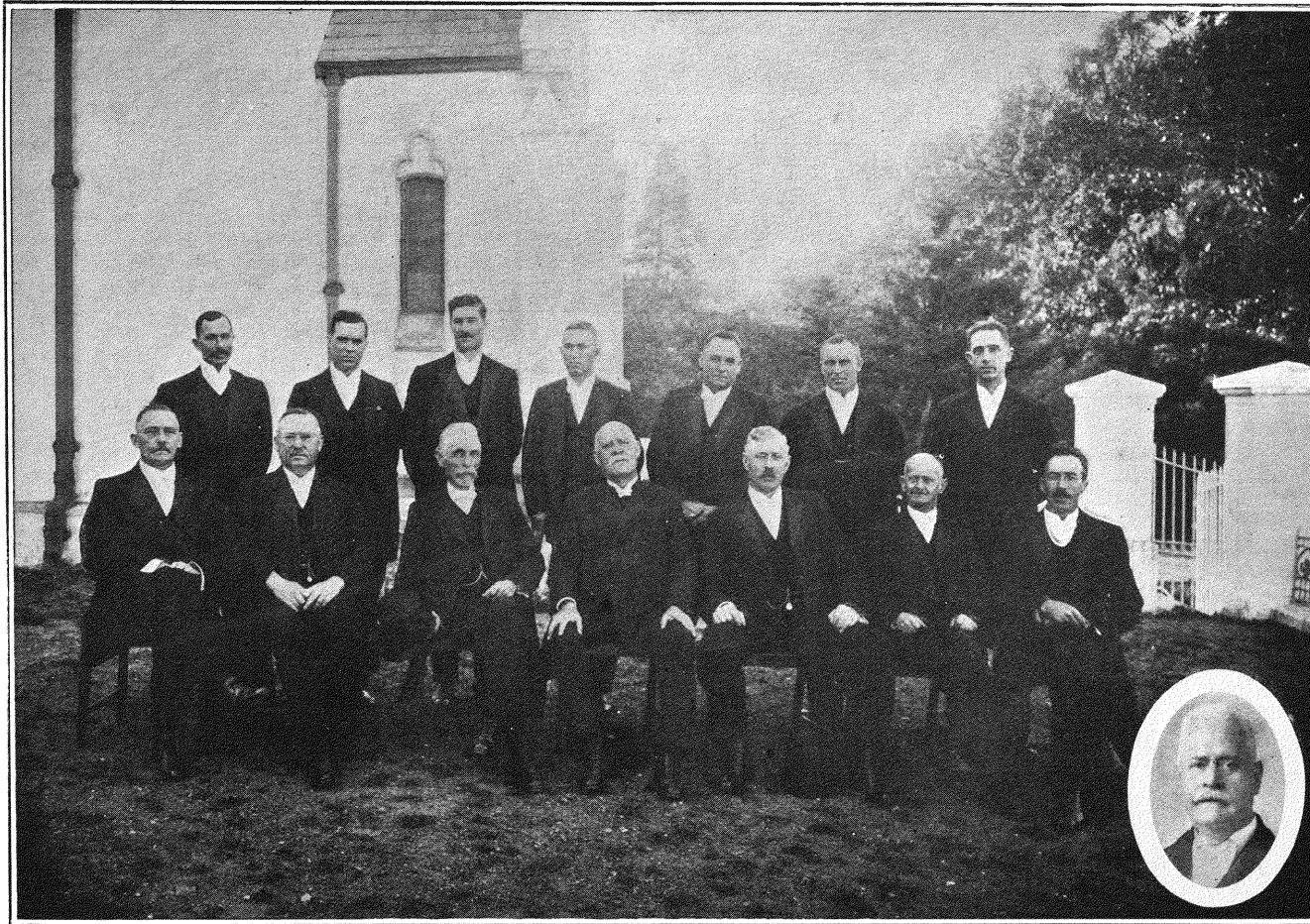
staan aangeteken: "Bij de laatgehoudenē huisbezoeking gebleken zijnde, dat verre de meeste Ingezetenen van de Simons Stad buiten de mogelijkheid zijn om den Godsdienst aan den Wijnberg regelmatig of zelfs in het geheel bij te wonen, heeft de WelEerw. Leeraar aangenomen om aldaar alle drie maanden hef Nachtmaal te bedienen." Die Kerkraad het dit goedgekeur, en op dieselfde vergadering is "bij besloten Billietten tot ouderling voor de Simons Stad gekozen het Lidmaat dezer Gemeente Petrus Francois Hugo om in het algemeen voor de belangens der Kerk *in loco* te zorgen." 'n Maand later, op 19 April 1835, is die eerste diens in Simonsstad gehou, toe die Nagmaal bedien is aan sewe lidmate. Die kollekte het by diē geleentheid bedra—aan die tafel 20 Rds. 2 skellinge en 4 stuiwers, en aan die deur 10 Rds. 6 skellinge en 3 stuiwers. Gedurende die eerste drie jaar is die dienste in die Kapel van die Wesleyane en daarna vir sewentien jaar in die Episkopaalse Kerk gehou. In die begin was daar slegs 47 lidmate, dog die getal het gestyg, en toe dit byna 200 bedra het die Kerkraad gevoel dat die tyd van selfstandigheid en afskeiding daar was, met die gevolg dat Simonsstad in 1855 tot 'n afsonderlike gemeente verklaar is, en die volgende jaar 'n eie kerkgebou, die een wat nou nog gebruik word, kon inwy. Die eerste Kerkraad het bestaan uit die BB. Jan George de Villiers en David Gabriel Malherbe, ouderlinge, en Jean Pierre Francois Rocher, Jan Pieter de Villiers, Petrus Johannes Hugo en George de Stadler, diakens. Die eerste ouderling, P. F. Hugo, wat aan die wyksgemeente getroue dienste bewys het, het toe nog geleef, maar het gevra om weens hoē ouderdom verskoon te bly van verdere diens. 'n Seun van hom, Frederik, het later as Kerkraadslid groot dienste aan die gemeente bewys. Dog die eintlike vader en stigter van die gemeente was Dr. Faure, wat dan ook jarelank haar Konsulent was en die belange van die gemeente sy hele lewelank behartig het. By 'n seker geleentheid het die Kerkraad van Simonsstad uitdrukking gegee aan sy gevoel van dankbaarheid teenoor hom "voor de weldaden door U Wel-Eerw. belangstellende, ijverige en onvermoeide volhardende pogingen aan hen en de verdere Leden van de Parochie, welke hij vertegenwoordigt, aangebragt, en in het genot waarvan zij allen zich tegenwoordig mogen verheugen." Ds. M. L. de Villiers, B.A., is die teenswoordige leraar van die gemeente wat nou 350 lede tel.

KALKBAAI.

Hier het Dr. Faure in 1847 'n aanvang gemaak met maandelikse godsdiensoefeninge. In die Notule staan hieromtrent onder datum 2 Okt. 1848 hierdie aantekening:—

"In de maand September des voorleden jaars ontvingen wij eene Memorie van de Ingezetenen van de Kalk Baai, de Vis Hoek en Noordhoek, meestal leden onzer gemeente, verzoekende begunstigd te worden met de Prediking des Evangeliums ééns in de maand en dit wel aan de Kalk Baai ten huize van de zuster der gemeente, de hoogbejaarde Wed. Smit. De Kerkeraad hoewel verheugd over deze uitgedrukte begeerte naar meerder genot van genademiddelen, vond voor zich geene vrijheid den Leeraar met meer werk te belasten dan Zijn Eerw. alreede op zich genomen had, en maakte dus de beantwoording der Memorie geheel

TEENSWOORDIGE KERKRAAD.

[Foto De Geus.]
Stuande, links naar regs: Diakens: W. Kirsten, S. Lategan, D. de Milander, J. Fick, H. Durr, H. v. Niekerk, D. Grobbelaar.
Sittende, links naar regs: C. Hutten (diaken) en ouderlinge: D. Visser, J. Durr, Ds. G. Faustmann, ouderlinge: D. v. Niekerk, M. Neethling, en J. Heydenrych (diaken).
Inset: Ouderling J. de Kock, sr., wat die gemeente jarelank getrou as kassier dien.

afhankelik van het gevoel van Zijn Eerw. deswegens, met dat gevolg dat dezelve aan de adressanten een gunstig toestemmend antwoord op hun verzoek mocht toezenden, daar de Leeraar volgaarne op zich nam om voor zoo verre zijne krachten zulks toelieten aan hunnen wensch te voldoen. In de maand November l.l. is dan ook met dat werk een aanvang gemaakt, en tot heden toe onafgebroken voortgezet, terwijl het getal dergenen die de Godsdienstoefeningen aldaar bijwonen de blijken oplevert dat eene ernstige begeerte naar Godsdienstig onderwijs de drijfveer geweest is van het ingezonden verzoek."

Die dienste is 'n tydlang gereeld in die woning van Mev. Smit gehou, en daar die opkomste by iedere geleentheid so groot was, is in Junie 1849 deur die broeder J. A. Louw van Zwaanwijk gratis toesegging aan die Kerkraad gedoen van 'n stuk grond in Kalkbaai, groot 70 by 80 voet in die vierkant, waarop 'n kapel sou kon gebou word. Die Kerkraad het die aanbod aangeneem en was ook van plan om uitvoering te gee aan die wenslikheid van 'n eie gebou, dog die planne is voorlopig verydel "door eene verdeeldheid in dat gedeelte der gemeente ontstaan tijdens de Bandieten Zaak," toe die Ryksregering in 1849 van die Kolonie 'n straffkolonie wou maak (soos Botanybaai in Nu-Suidwallis, Tasmanië en Wes-Australië was). Later is die dienste met vergunning van die Episkopaalse Biskop Gray in die Engelse kerkie gehou, en eers op 26 April 1876 is ons eie kerk in die Kalkbaai ingewy. Die inwydingsrede is gehou deur Dr. Faure, wat aangemerkt het dat dit op die dag en datum juis 41 jaar gelede was sedert hy die eerste godsdiensoefening gehou het aan die Simonsstad, waarvan Kalkbaai later 'n buitewyk was. In 1905 is Kalkbaai afgestig van Simonsstad met Ds. S. P. Helm as eerste predikant. Sy opvolger was Ds. C. H. Radloff, en sedert 1925 arbei die teenswoordige leraar Ds. P. J. Perold daar.

CLAREMONT.

Hier is in 1849 'n aanvang gemaak met 'n afsonderlike werksaamheid in verband met die Kerkraad. Dr. Faure het op 12 Junie van daardie jaar aan die Kerkraad die wenslikheid voorgestel van sodanige werksaamheid. Die Kerkraad het sy goedkeuring gegee en kon aan die Ringsvergadering van dieselfde jaar as volg rapporteer: "Te Claremont, twee mijlen van den Wijnberg gelegen, is de bevolking in de laatste jaren aanmerkelyk toegenomen. Van wege het Londense Zendelinggenootschap is sedert eenigen tyd aldaar eene school gaande gehouden, die talryk bygewoond werd. In de maand Juny echter werden de werkzaamheden aldaar gestaakt en dringend werd de Kerkraad verzocht om zich de belangen der kinderen aan te trekken. Gebrek aan de nodige fondsen maakte ons wel huiverig dat werk te ondernemen, doch onverwachte hulp deed ons besluiten te beproeven wat wij zouden kunnen doen. Zeker Engelsch heer onlangs zich alhier metterwoon neergezet hebbende, nam op zich voor zes maanden huur van het gebouw te betalen dat £2—5—0 in de maand bedraagt, en uit de kerkelyke kas werd een gedeeltelyke toelaag voor een onderwyzer gestemd, terwijl wij ook rekenden op ondersteuning door vrijwillige giften. Sedert den 15 Juny l.l. is het werk van opvoeding en onderwijs aan die plaats door ons voortgezet geworden, en

PHILIPPI.

Hierdie plekkie op die Kaapse Vlakte is so genoem na die voornaam van Dr. Philip Faure, wat op 13 Januarie 1857 aan die Kerkraad meegedeel het "het hartelik verlangen van de Leden der Gemeente in de "Duinen naar het genot van openbare Godsdienstoefening" en voorgestel het eens in de maand ten huize van den broeder Hendrik Mostert ter plaatse Manenberg, godsdienst te houden." Die Kerkraad het dit met blydschap gehoor en sy goedkeuring aan die voorneme geheg. In die begin het die getal kerkgangers daar 30 tot 40 bedra; later toe dit na 100 opgeklim het, het die Kerkraad besluit om daar 'n kerkie, wat tewens as skool kon dien, te bou. Met die bouplanne het dit egter gesloer omdat van die Goewerment nie 'n stukkie grond vir die doel kon verkry word nie. Eindelik het die broeder Wynand Smit daar 'n stuk grond present gegee, en daarop het die hoeksteenlegging in 1862 plaasgevind, waarvan in *De Kerkbode* van 22 Maart 1862 die volgende verslaggie verskyn:—

"Philippi is gelegen in de nabijheid van de plaats Manenberg, in de Wijnbergsche Duinen, een uur afstands van den Wijnberg. Aldaar werd op 7 Maart l.l. de hoeksteen gelegd van een gebouw hetwelk *en* tot het houden der openbare godsdienstoefening *en* als schoollokaal tevens zal dienen. Na het zingen van Gez. 1: 1 werd een krachtige toespraak gedaan door Dr. P. E. Faure; wordende voorts gezongen Ps. 118: 11, en de steen gelegd door den Wel-Ed. Gestrengen Heer P. B. Borchers, die de vergaderde menigte op treffende wijze toesprak, opgevolgd door Dr. Hendrik Faure, en de plechtigheid besloten door een dankgebed van den Eerw. Ruytenbeek."

De geboutjie was spoedig voltooi en is op 27 Mei 1862 ingewy. Van die inwydingsplegtigheid word die volgende interessante verslag uit *De Kerkbode* van 14 Junie 1862 oorgeneem:—

"Tegen 11 ure zag men zoowel de bewoners van de Wijnbergsche Vlakte, alsook belangstellende vrienden van elders, van alle kanten aan-

komen, en leverde de plaats, tot voor korten tijd nog geheel woest, een regt levendig tooneel op. Verrukkend waren de eerste toonen eener regt heldere klok, die de gemeente tot de plegtige verrigtingen te zamen riep. Het punt van vereeniging was eene opgeslagene tent, bij welke het "Juich aarde, juich alom den Heer," door de lucht galmde. Daarna schaarde men zich in optogt naar het gebouw in de volgende orde:—

1. De Bouw Commissie dragende den Bijbel (een geschenk van den Broeder Abr. de Smidt), een Psalm- en Gezangboek, en den sleutel van de Kapel.
2. De Leeraren Dr. Philip Faure, de Wel-Eerw. Heeren McMillan en Gray van de Nederduitsche Gereformeerde Kerk en de Wel-Eerw. Heer Philipson van de Episcopaalsche gemeente aan den Wijnberg.
3. De Wel-Ed. Oud-Civiele Commissaris P. B. Borchers, die den eersten steen gelegd had.
4. De Kerkeraadsliden van de Wijnbergsche gemeente.
5. De Zusters der Gemeente.
6. De Broeders der Gemeente.

Aan het gebouw gekomen werd door den onderwijzer W. Verschuur, Secretaris van de Bouw Commissie, in derzelve naam de sleutel aan Dr. Faure, met eene gepaste toespraak overhandigd, waarna deze de Kapel ontsloot in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, waarop de gemeente binnentrad, zingende "Gaat tot Zijn poorten in met lof." Het gebouw wel gevuld zijnde, met zeker niet minder dan 200 toehoorders, en de leeraar het spreekgestoelte (een geschenk van den Broeder Hendrik Mostert) beklommen hebbende, sprak een plegtigen zegen over de schare uit, vermeldde eenige bijzonderheden in verband met de oprigting van dat huis, bragt dankzeggingen uit aan den Allerhoogste voor genoten zegen en voorspoed in den opbouw, en betuigingen van erkentelijkheid aan allen die zich daarbij loffelijk beijverd hadden, en droeg toen in ernstige gebeden het huis aan den Heer van hemel en aarde op, als een huis aan Zijne dienst gewijd. Z.Eerw. voorts zinspelende op de ongezochte wijze waarop die plaats den naam van "Philippi" ontvangen had, koos tot tekst Hand. xvi: 34b. De gebeurtenis te Philippi in Macedonie voorgevallen, bij de eerste vestiging van het Evangelie in Europa, levendig geschetst hebbende, werd dezelve toegepast op de tegenwoordige gelegenheid, waaruit zoowel voor gemeente als voor leeraars gewigtige wenken ontleend werden. Met hartelijke toespraken aan de ouders en den onderwijzer werd de leerrede gesloten. Hierop volgde een vurig gebed, waarin de zegen des Allerhoogsten over dit huis en over het werk, dat daarin voor ouden en jongen verrigt zoude worden, werd afgesmeekt en onderscheidene dierbare belangen van land en Kerk den Heere werden opgedragen, en vooral om een ruime en overvloedige uitstorting des Heiligen Geestes gebeden werd. Het geheel werd afgewisseld met zeer toepasselijke gezangen en gesloten met den apostolischen zegenwensch. De collecte bedroeg £10."

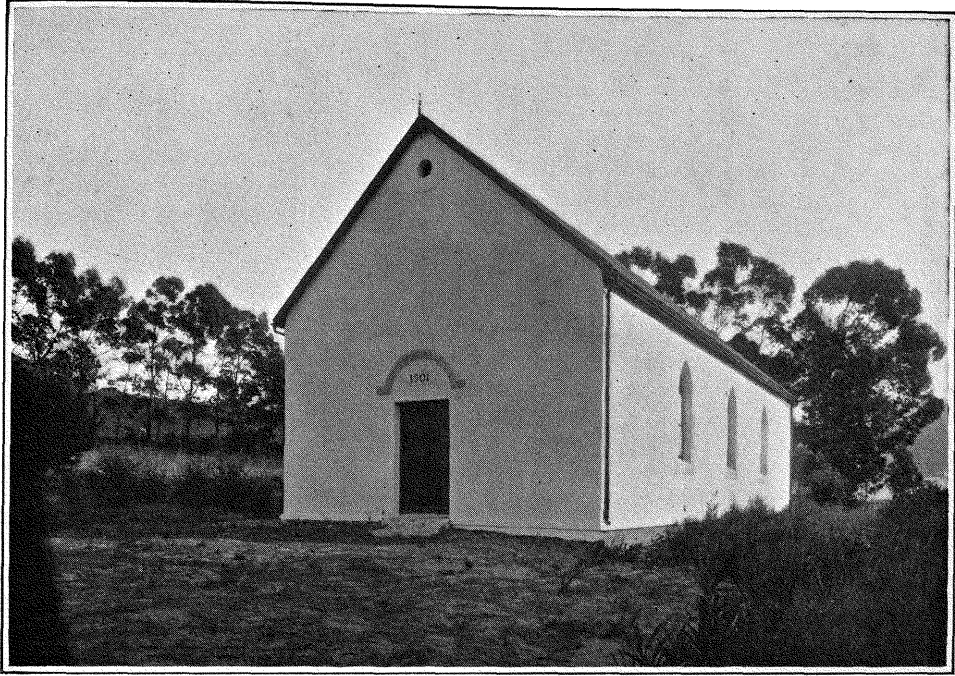
Daar word nog steeds van tyd tot tyd diens gehou op Philippi.

HOUTBAAI.

Die werk alhier het sy aanvang geneem in die vorm van 'n skool wat daar in 1845 in verband met 'n sekere "Christian Instruction Society" van die Wynberg tot stand gekom het. Dié totstandkoming was te dank aan die edelmoedige vrygewigheid van 'n paar ontwikkelde Indiane wat aan dié Kaap op besoek was. Die eerste onderwyser was 'n seker Le Riche teen 'n salaris van £67—10—0 per jaar. Dit was toe 'n gemengde skool vir blankes en gekleurdes. Nadat die skool 'n paar jaar in swang was, het dit tekene van agteruitgang vertoon. In Augustus 1852 het die Kerkraad 'n versoek ontvang van die heer Arderne, die Sekretaris van genoemde "Society," voorstellende "dat de Kerkeraad het opzigt op zich neme van de school aan de Hout Baay en tevens bijdrage tot instandhouding van het onderwijs aldaar." Die Kerkraad het toegestem mits aan hom "ongestoord genot van de gebouwen aldaar tot dat einde verzekerd worde." Nog dieselfde jaar het Dr. Faure na Houtbaai oorgegaan om daar skoolinspeksie en vir die eerste maal godsdiensoefening te hou. Die heer J. H. Tulleken was toe die plaaslike onderwyser. Van die inspeksie en godsdiensoefening kom die volgende interessante verslag in *De Kerkbode* van 11 Des. 1862 voor:—

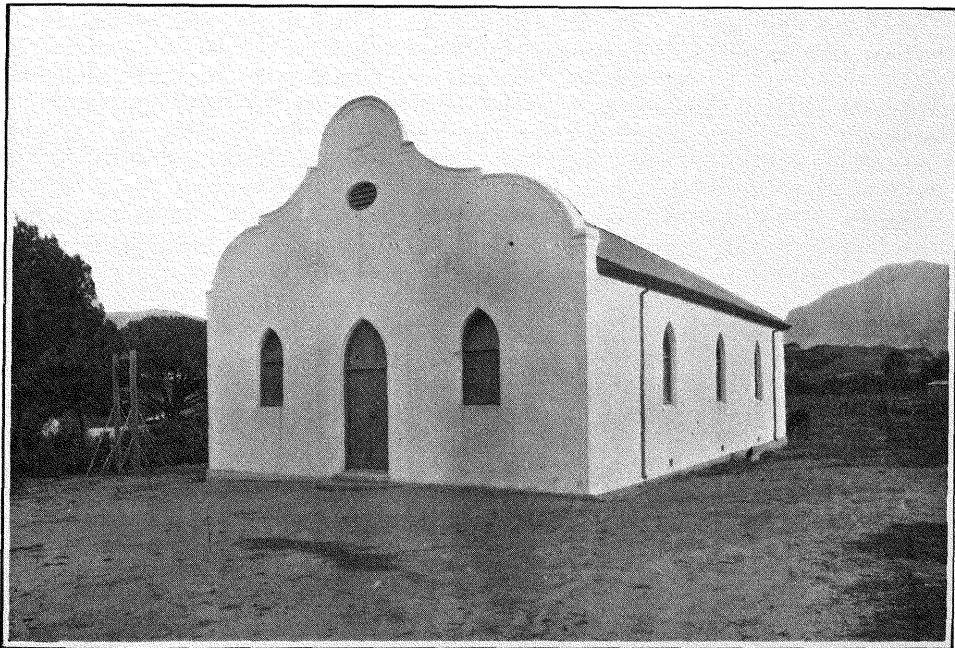
"HOUTBAAI. Op Vrijdag den 3den dezer is de school alhier geëxamineerd geworden door den WelEerw. P. E. Faure, in tegenwoordigheid van den Kerkeraad der Gemeente, en de ingezetenen van deze plaats, tot groot genoegen van alle aanwezenden. De school wordt bijgewoond door 52 kinderen, waarvan er 40 tegenwoordig waren, die allen verblijd werden met een boekgeschenk ter hunner aanmoediging. Na afloop van het Examen werd er godsdienstoefening gehouden, en deed de leeraar eene krachtige opwekking tot bevordering van Godsdienst en Onderwijs, en noodigde de aanwezigen om na den dienst bijeen te blijven, ten einde middelen te beramen tot instandhouding van deze school. Aan deze uitnoodiging werd voldaan. Eenige ingezetenen verbonden zich alstoen bij intekening tot het leveren van jaarlijksche bijdragen voor den tijd van drie jaren om den Kerkeraad te ondersteunen in het bezoldigen van den onderwijzer, wiens salaris ook voor een gedeelte door het Gouvernement wordt verleend. Daarna scheidde de bijeenkomst blijkbaar voldaan met hetgeen men gezien en gehoord had, terwijl ieder zich gewis vereenigde met de bede van den Leeraar 'dat deze school onder Gods zegen eene kweekschool moge zijn van Christelijke kennis, deugd en goede zeden, en alzoo een middel waardoor het rijk van den Heere Jezus ook in deze vruchtbare vallei worde uitgebreid.' "

Toe Mnr. Tulleken in 1856 op Simonsstad as voorleser aangestel is, het Mej. Dorothea Waldek hom opgevolg as hoof van die skool. Dr. Faure het af en toe op Houtbaai gepreek. Later het die skool daar opgehou te bestaan as 'n kerkskool, en nou is Houtbaai 'n vaste wyk van die gemeente met 'n doeltreffende kerksaal, waarin daar gereeld iedere maand godsdiensoefeninge gehou word.

DIE KERKGEBOU, HOUTBAAL.

[Foto De Geus.]

DIE KERKGEBOU, CONSTANTIA.

[Foto De Geus.]

NUWELAND.

Ook hier het Dr. Faure en Eerw. Ruytenbeek een- of tweemaal in die maand godsdiensoefening gehou en wel in 'n gebou wat die oud-diaken Daniel Cloete van die Wesleyane gekoop en tot diens van die Kerkraad gestel het. Die eerste diens het daar plaasgevind op Sondagmiddag 28 Augustus 1870, en by dié geleentheid het Dr. Faure, volgens 'n verslag, "de behoeftege leden in deze volkrijke buurt, die de hoofdkerk moeielijk kunnen bereiken, opgewekt om een ijverig en dankbaar gebruik te maken van de gelegenheid om geregeld te kunnen opgaan in het Huis des Heeren." Dieselfde verslag sê: "De belangstelling was zeer groot, circa 250 aandachtige toehoorders vulden de kapel, terwijl nog velen voor de deur de woorden des leeraars zochten op te vangten." Hoe lank met die dienste in hierdie Nuwelandse kerkie volghou is, is nie bekend nie, dog hulle is gestaak geword. Die gebou bestaan nog en is geleë op die Hiddingh-landgoed, en is nog 'n middelpunt van evangeliesasiewerk onder gekleurdes.

MOWBRAY—RONDEBOSCH.

Op die pragtige ou plaas Welgelegen by Groot Schuur was woonagtig die heer Sybrand Jacobus Mostert, wat in kerklike sake groot belang gestel het. Tot gerief van die mense in die buurt wat minder in staat was om gereeld na die Wynbergse Kerk te gaan, het hy op sy plaas 'n ruim stuk grond gratis gegee vir 'n kerkgebou, terwyl hy tegelykertyd ook ruim tot die boufondse bygedra het. Op 6 November 1863 is die hoeksteen gelê deur Mnr. Mostert, en by dié geleentheid is gepaste toesprake gehou deur Drs. Philip en Abr. Faure, Dr. Robertson en Eerw. Ruytenbeek. Aan die verslag van die inwyding op 16 Junie 1864 in *De Kerkbode* word die volgende besonderhede ontleen:—

"Een aanzienlijke schare verzamelde zich ten huize van den Broeder Mostert, ter plaatse 'Welgelegen,' ten einde vandaar zich in statigen optocht naar het nieuwe Godshuis te begeven. Te 11 ure voormiddags trok de stoet, bestaande uit den Kerkeraad van Wijnberg, den Leeraar, en Kerkeraad van de Episcopaausche Gemeente van Mowbray, de plaatse-lijke Wesleyaansche Leeraar, leeraren en zendelingen van de Gereformeerde Kerk, een aantal oud-kerkeradsleden en vele broeders en zusters van deze en andere gemeenten naar de Kapel, terwijl Dr. P. E. Faure uit de 122, 123 en 125ste Psalmen met luider stem las. Bij het gebouw gekomen overhandigde de Broeder oud-diaken Gysbert Mostert Zijn Eerw. den sleutel en opende deze in naam van den Drieëenigen God het gebouw ter openlijke vereering van Zijn nooit volprezen Naam en ter verkondiging van het zaligmakend Evangelie van den Heere Jezus Christus, en trad men het huis binnen zingende Psalm 100 vers. 3 en 4. Nadat allen geplaatst waren, beklom Dr. P. E. Faure den Kansel en droeg het gebouw plegtig aan den Allerhoogsten op, onder andere met deze woorden:—

'Groote Hemel Koning,
Zie het huis hier aan;
Neem het tot Uw Woning,
Tot Uw Tempel aan.'

Vervolgens hield Dr. Abraham Faure, die 35 jaren geleden de Wijnbergsche Gemeente gesticht had, de inwijdingsrede naar aanleiding van Ps. 119: 16: 'Ik zal mij vermaken in uwe inzettingen.' De rede was zeer indrukwekkend,—een ieder bewonderde de jeugdige kracht, waarmede dezelve werd uitgesproken, en vooral was het hartroerend de toespraak te hooren van den leeraar der gemeente, Z.Eerw. jongsten broeder, wien Z.Eerw. nu ongeveer 30 jaar geleden, in zijn heilig dienstwerk in deze gemeente had ingezegend, en wien hij geluk wenschte het gezegend middel in de hand des Heeren te zijn geweest, om het door Z.Eerw. voor 35 jaren begonnen werk zoodanige uitbreiding te geven dat er in de gemeente thans twee kerken en zeven grootere en kleinere kapellen bestonden. . . . Na den dienst begaf een groot gedeelte der toehoorders zich naar de woning van den Br. oud-ouderling S. J. Mostert, Sr., die voor deze gelegenheid een ware liefdemaaltijd had aangerigt. En daar was het in waarheid: 'Zij aten te zamen met verheuging des harten.' In den namiddag, ten 3 ure, was die kapel weder welgevuld, en hoorde men met gespannen aandacht naar den welsprekenden redenaar, den Hoogleraar John Murray, die de gemeente stichtte naar aanleiding van Efeze 1: 10.'

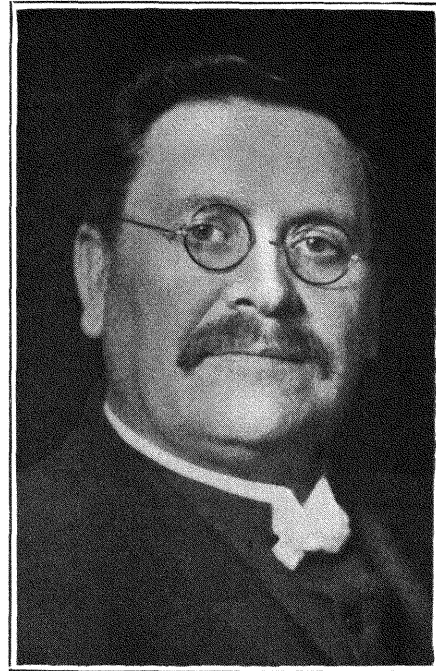
Met die afstigting in 1891 van die gemeente Rondebosch, is die godsdiensoefeninge op Mowbray gestaak en later is die kerkgebou daar verkoop. Rondebosch is dus 'n dogter van Wynberg. Haar eerste leraar was Ds. B. P. J. Marchand, B.A. (1891—1906), opgevolg in 1907 deur sy skoonseun, Ds. L. M. Kriel, B.A., B.D. Ná laasgenoemde het daar gestaan Ds. H. E. du Plessis (1911—1921), en sedert 1922 is Ds. P. G. J. Meiring, B.A., herder en leraar van die gemeente, wat altyd klein was, dog haar afstigting en bestaan steeds regverdig, en veral in die laaste jare onmiskenbare tekens van groei en bloei vertoon. Een van hierdie tekens is die aanbou van 'n doelmatige kerksaal op Crawford, ten geriewe van minder goeie lidmate, wat nie in die vermoë is om die kerk op Rondebosch gereeld te besoek nie.

RETREAT.

Dit is op die oomblik die belangrikste en uitgestrekste wyk van die gemeente. Hy word tans bearbei deur Eerw. Jan Frederik Wiesner, getrou bygestaan deur sy ywerige eggenote. Eerw. Wiesner is 'n Vrystater van geboorte, synde gebore in die distrik Bethulie op 18 Desember 1878. Ná opleiding aan die Instituut op Wellington en legitimasie as sendeling in 1906, het hy ruim twaalf jaar as hulpprediker van die moedergemeente Jansenville gearbei; in dié gemeente het sy ordening op 3 Maart 1907 plaasgevind. Sedert 1919 staan hy op Retreat, waar hy egter nie doen wat die troepe daar in 1795 gedoen het, naamlik retireer (retreat) nie, maar steeds vorentoe beur en met toegewydheid, bekwaamheid en seën arbei. Gedurende sy bediening is die getal van lidmate groteliks vermeerder geword deur aanneming en instroming van buite. Die jaarlikse kerkkollekte het gestyg van £50 tot £120, en die jaarlikse dankoffers van £80 tot oor die £300. Die kerkgebou het heeltemal te klein geword vir die opkomste, wat steeds groter word en op die oomblik word pogings aangewend in die rigting van 'n groter kerk. Die grond waarop dit staan is 'n geskenk van wyle Mnr. Abraham Louw in die tyd van Ds. D. J.

ERRW. G. v. RENSBURG.

ERRW. J. F. WIERSNER.

DIE KERKGEBOU, RETREAT.

[Foto De Geus.]

Pienaar, wat die eerste daar dienste gehou het toe die gebou vir skooldoeleindes gebruik was. Die doelmatige pastorie is in die tyd van Eerw. Wiesner aangeknoop uit fondse waartoe onder leiding van sy eggenote deur middel van kollekte en basaars ruim bygedra is en die Kerkraad £400 gegee het. Mev. Wiesner (geb. mej. Louisa Gerber) neem 'n leidende aandeel in die Kristelik-sosiale werksaamhede in die gemeente.

CONSTANTIA.

Hier staan 'n doelmatige kerksaal, wat op 12 Augustus 1922 ingewy is, en waarin daar sedert gereeld Sondagdienste gehou word. Dit het met die terrein waarop dit staan oor die £1,300 gekos, en is opgerig ten geriewe van die lidmate wat minder in staat is om die dienste op Wynberg of Retreat by te woon. In die laaste tyd het die opkomste by die godsdiens oefeninge ietwat afgeval, wat te wyte is aan die verplasing deur die Departement van Gevangenis van 'n groot aantal bewaarders na Port Elizabeth. Dog die verminderde getal lidmate beteken nie vermindering van belangstelling nie. Een bewys van die toename in die regte rigting, is die vermeerdering van die dankoffer van £26 in 1918 tot £142 in 1928. Vir die bearbeiding van hierdie wyk is Eerw. Wiesner meer besonder verantwoordelik, terwyl hy ook vasgestelde preekbeurte op Philippi en Houtbaai waarneem.

GELUK- EN SEËNWENS VAN EERW. WIESNER.

“Ook vir my is dit 'n voorreg om die gemeente van Wynberg geluk te wens met haar honderdjarige bestaan. Ek beskou dit 'n voorreg om as evangeliedienaar ook 'n tyd hier te kon arbei in die buitewyke van die gemeente. Hoeveel siele, vroeër lede van die gemeente, is vandag as 'n wolk van getuie in die Hemel en sien neer op ons wat nou die gemeente uitmaak! Mag in hierdie nuwe tydperk wat die gemeente nou ingaan vele siele gered word wat dan kan aansluit by diegene wat reeds daar is. Vir die nuwe tydperk wil ons die gemeente toewens die woord van Paulus: ‘Voorts, broeders, zijt blijde, wordt volmaakt, zijt getroost, zijt eensgezind, leeft in vrede; en de God der liefde en des vredes zal met u zijn.’ 2 Kor. 13: 11.”

J. F. WIESNER.

.X.

Sendingwerk in die Gemeente.

VROEGSTE WERKSAAMHEDE.

Dit kan met waarheid gesê word dat die geestelike belange van die gekleurdes wat tot die gemeente Wynberg behoort het, van die vroegste tye af behartig is sover as werkkragte en omstandighede dit toegelaat het. Gedurende die eerste half eeu van die bestaan van die gemeente is hulle in vereniging met die blankes bearbei. Reeds in die eerste Verslag aan

die Ring (1831) het die Kerkraad betuig dat hul hulle sou beywer “zoowel ten aanzien van Heidenen als van Christenen.” In 'n volgende verslag het die Kerkraad daarop gewys “dat de dienstboden in de gemeente meestal Mohammedanen waren, die van Christelijk onderwijs geheel afkeerig zijn.” In 1836 is gerapporteerd: “Onder die Dienstboden, welke den Mohammedaanschen Godsdienst niet zijn toegedaan, vindt men velen, die begeerig zijn naar Christelijk onderwijs, en eenige derzelven wonen onze openbare Godsdiensten bij; zommigen zelfs hadden wij het genoegen in het afgelopen jaar het Lidmaatschap van Christus Kerk te schenken.” In die verslag van die volgende jaar kon melding gemaak word van vordering in die volgende bewoording: “Diep doordrongen van het gevoel dat wij de zorg van de Heidenen onder ons Kerkelijk Ressort ook meer bijzonder moeten ter harte nemen, hebben wij in de maand Mei van het voorleden Jaar (1836) eene Zondags-School tot stand gebragt, waarin zoowel door Leden des Kerkerads als ook der Gemeente, Letter- en Godsdienstig Onderwijs wordt medegedeeld. 70, zoowel Bejaarden als Kinderen, hebben zich op de Naamlijst doen plaatzen, en het getal dat gewoonlijk tegenwoordig is, bedraagt 40. Groote beloning hebben wij reeds op dit werk mogen genieten, in de vorderingen door velen gemaakt, zoo zelfs dat alrede eenigen belijdenis des Geloofs hebben afgelegd.” In die oudste huweliksregisters kom daar talle voor van kleurling-pare wat reeds jarelank in gemeenskap geleef het, maar wat toe eers deur Dr. Faure in die huwelik bevestig is; die meestes het by die ondertekening kruisies agter hul name gemaak. Met die aanstelling van 'n voorleser in 1836 in die persoon van die heer Cornelis de Kock, wat ook onderwys moes gee, kon daar meer vir die gekleurdes gedoen word. In 1846 is daar veral vir hulle 'n skoolgebou tot stand gekom en ingewy. Van die inwydingsplegtigheid kom die volgende verslag in *De Honigbij* van Februarie 1846 voor:—

“Een der plechtigste en genoegelijkste dagen voor leeraar en gemeente was Zondag den 1sten February, bij het openen van het schoolgebouw der Gereformeerde Kerk aan den Wijnberg. Na afloop van de godsdienstoefening in den morgen in het kerkgebouw verzamelde zich de gemeente in statelijken optogt, met de Wel-Eerw Heeren P. E. Faure en W. Elliott in het schoolgebouw, alwaar door eerstgemelde, na het aanheffen van een loflied, een gebed werd gedaan. In de namiddag predikte aldaar de Wel-Eerw Heer W. Elliott in het Engelsch naar aanleiding van Ps. 119: 130: ‘De opening Uwer woorden geeft licht, de slechten verstandig makende,’ en in den avond, de Wel-Eerw. Heer Morgan over Joh. 10: 16: ‘Ik heb nog andere schapen die van dezen stal niet zijn,’ ens., beide voor aandachtige gemeenten.” Hierdie gebou is later verander in die teenswoordige kerksaal.

Mnr. De Kock het die belange van die gekleurdes getrou behartig totdat hy in 1851 weens liggaamsongesteldheid die werk moes staak. Skrywende oor hom in *De Kerkbode* van 14 Junie 1851, sê Dr. Faure o.a.: “Het werk van den Heer De Kock onder de kleurlingen, waaraan hij vooral met groote lust arbeidde, is in eene ruime mate gezegend geworden, ten gevolge waarvan dan ook eene groote vermeerdering van het getal onzer leden uit de Heidenen heeft plaats gehad.” Mnr. De Kock is in 1857 oorlede, en hy kan met reg die eerste sendingarbeider as hulp van die

LERAARS VAN DIE WYNBERGSE SENDINGGEMEENTE.

EERW. B. FIENAAR.

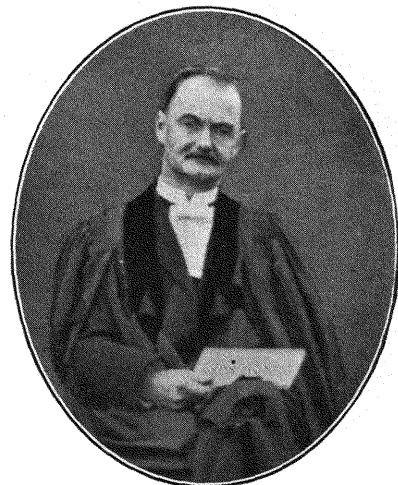
EERW. D. J. JOUBERT.

**EERW.
J. H. RUYTENBERK.**

EERW. R. D. KRETZEN.

EERW. J. J. v. d. MERWE.

predikant genoem word. As sy opvolger werd benoem Hendrik van Blokhuizen, 'n Sendeling-werksman wat in 1851 uit Holland aangekom het, dog kort ná sy aankoms oorlede is. Nog dieselfde jaar is toe aangestel

EERW. DIRK JAN HENDRIK RUYTENBEEK.

Hy was geboortig uit Holland, het in die loop van die jaar 1851 aan die Kaap aangekom en is 1 Desember van dieselfde jaar by die gemeente ingeskryf met attes van Puttershoek. Hy is aangestel vir die betrekkinge van onderwyser, voorleser en koster nadat Dr. Faure sy papiere as "Onderwyser van den tweeden Rang" nagesien het. Sy gesamentlike salaris vir die genoemde betrekkinge was £75 per jaar. In 1853 is hy deur die Ring geëksamineer en toegelaat as oefeninghouder. Toe is hy ook gekies om in die betrekking die gemeente as assistent van die leraar te dien. Sy salaris is toe vermeerder met £25 per jaar, wat bygedra sou word uit die fondse van

"HET WYNBERG ZENDING GENOOTSCHAP."

Volgens 'n berig in *De Kerkbode* is "dit Genootskap opgerigt aan den Wijnberg op den 24 November 1853, en stelt zich ten doel de handen te sterken van den Kerkeraad der Ned. Ger. Gemeente aldaar, in deszelfs pogingen om het rijk van Christus onder ons uit te breiden, en ook meerdere ondersteuning te schenken aan het Zendingwezen van ons Kerkgenootschap in het algemeen." Hierdie Genootskap het jarelank bestaan en geseënde werk gedoen. Onder blyke van toenemende belangstelling is daar gereeld jaarlikse vergaderinge gehou, waarop verslag gedoen is van die werksaamhede van die Genootskap. By dié geleenthede het Dr. Faure gewoonlik gesorg vir goeie sprekers van buite, en is ook verantwoording gedoen van gelde ontvang in die vorm van "Penny Contributies en Donaties." Die Genootskap het 40 jaar bestaan, van 1853 tot 1894, toe dit ontbind is. Volgens sy Kassaboek is noukeurige aantekening gehou van gelde ontvang, en daaruit blyk dat daar by die eerste verantwoording op 30 Januarie 1854 £35—5—1 ontvang is en dat die totale som wat verantwoord is £1,465—16—7 bedra het. Voorwaar hierdie Genootskap het goeie en nuttige werk gedoen.

Mnr. Ruytenbeek is later van die kosterkap ontslaan, dog in die andere betrekkinge het hy gearbei tot 1861, toe hy aangestel is as redakteur van *De Volksvriend*, 'n nuusblad wat in die Kaapstad opgerig en uitgegee is as kampvegter vir die suiwere handhawing van die leer van die Kerk en as opponent van *Het Volksblad*, wat die beginsels van die liberalisme toegedoen was. Eers het Ruytenbeek vir drie maande verlof tot afwesigheid gekry, gedurende watter tyd 'n sekere N. Pos, 'n Hollander-oefeninghouder, sy plaasvervanger was. Later is laasgenoemde permanent aangestel, dog geen kans siende al die werksaamhede te verrig, het hy nie langer as die drie maande aangebly nie. Toe is, nadat Ruytenbeek sy bedanking finaal ingedien het, as sy opvolger gekies

EERW. J. W. VAN DER RYST.

Ook 'n Hollander, wat op Calvinia vroeër werksaam was. Sy verblyf (beginnende 1 September 1862) was van baie korte duur, want reeds in 1863 het hy sy bedanking ingestuur en daarin o.a. gesê: "Ik acht mij van den Heer geroepen, om nu het Land door te gaan en aan alle Creaturen het Evangelie te verkondigen"—reg skriftuurlik dog skriftuurlik is dit seker nie om steuringe en moeilikhede in gevestigde gemeentes te veroorsaak—wat hy as wederdoper eers alleen en later in vereniging met sy confrater, 'n sekere Groenewoud, gedoen het. Reeds vroeër was daar moeilikheid ontstaan in die gemeente deur sekere lidmaat Albert Erasmus van Wyk Keet, wat met medewete van Dr. Faure van weë "The Christian Instruction Society" van Wynberg en Rondebosch, in 1841 aangestel was as leke-arbeider "om de huizen dergenen te bezoeken die zich zelven verwaarloosden en nooit eenige plaats van godsdienst oefening bezochten." Toe hierdie persoon laetr vanweë die sogenoemde "Apostoliese Unie" georden is, het Dr. Faure daarteen sterk gewaarsku en 'n uitleg gegee van die hele omstandigheid in 'n pamflet getitel "De Waarheid," wat ook in Engels uitgegee is (1847).

AFSTIGTING VAN SENDINGGEMEENTE.

Ná die sure ondervindinge met die bowegemelde Hollanders, het die Kerkraad op 2 Februarie 1863 besluit om die vakante betrekking aan te bied aan sy voormalige medearbeider, die broeder J. H. Ruytenbeek, "die gedurende 10 jaren met eer voor zichzelf en op eene getrouwe wijze de betrekkingen heeft waargenomen." Die broeder het dit aangeneem nadat hy hom as redakteur van die bowegenoemde blad losgemaak het, en van toe af het hy as hulpprediker van Dr. Faure getrou en vertroubaar in die moedergemeente gearbei totdat die kleurlinge as 'n selfstandige sendinggemeente van haar afgeskei is. Die afstigting het plaasgevind in 1881 en wel na aanleiding van 'n besluit van die Sinode van die Moederkerk insake die wenslikheid van 'n selfstandige Sendingkerk, soos blyk uit die volgende uittreksel uit die Notule van 10 Januarie 1881: "De Kerkeraad gelet hebbende op een Synodaal besluit ter oprigting van een Zendings Kerk, en op het steeds aangroeiend getal van leden die van uit de Heidenen tot de gemeente gevoegd worden, ziet de noodzakelijkheid in om ook ter dezer plaats gelegenheid te geven tot de vorming eener afzonderlijke gemeente, besluit als een stap daartoe aan de H.Ew. Zendings Kommissie ordening te verzoeken van den Br. Ruytenbeek, die met zeer veel ijver reeds vele jaren met den leeraar gearbeid heeft aan de geestelijke belangen der Heidenen in deze gemeente woonachtig, in het vertrouwen dat dit bevorderlijk zijn zal aan het beoogde doel." Die Kommissie het geredelik toestemming verleen, met die gevolg dat op Sondagmôre, 20 Maart 1881, Eerw. Ruytenbeek in die gebou van die moedergemeente georden is, nadat hy reeds 40 jaar in die gemeente gearbei het. Dieselfde dag is die gemeente ook as 'n selfstandige Sendinggemeente gekonstitueer. In die aand het haar leraar sy intreerede gehou en is die eerste ouderlinge en diakene in hulle ampte plegtig bevestig. By hierdie feesgeleentheid was Ds. E. Z. J. Beer as Sending-Inspekteur

van die Ring van Kaapstad teenwoordig, en in sy jaarverslag kom hierdie treffende paragraaf voor: "Treffend werd het dien dag te Wijnberg gezien wat getrouwe Zendingarbeid onder des Heeren zegen kan uitrichten. Meer dan veertig jaar geleden was Dr. Faure's aanvankelijke arbeid aan de gekleurden als het planten van een mosterdzaad. Nu in den avond zijns levens ziet hij dat zaadje tot een boom gegroeid, tot een bloeiende dochtergemeente uit de Heidenen, die met toestemming der moeder, onder het ouderlijk dak uitgaat om eene eigene huishouding te vormen. Zalig de bediening die met zulke vrucht eindigt." Uit 'n opgaaf blyk dat Dr. Faure gedurende dié tyd 430 vroeëre Heidene of Mohammedane gedoop het.

Die gemeente het toe vooralsnog nie 'n eie kerkgebou besit nie. Dog ook hierin het die Kerkraad van die moedergemeente edelmoediglik voorsien en wel op sulk 'n wyse dat op 5 September 1882 'n doeltreffende gebou, opgetrek aan die suidekant van die pastorie kon ingewy word. Die gebou het £800 gekos en 700 sitplase bevat. Die inwydingsrede is gehou deur Dr. Faure, die vader van die gemeente, wat drie maande daarna ontslape is. In die Notule van 2 Oktober 1882 staan aangeteken: "Een brief werd gelezen van de Zendinggemeente alhier, de moedergemeente bedankende voor het geschenk van het kerkgebouw voor dezelve gesticht om door haar te worden bezeten, zoolang zij de Zendinggemeente van de Ned. Ger. Kerk zijn en blijven zal, getrouw aan de leer en belijdenis en onderworpen aan het bestuur van de Nederduitsche Gereformeerde Kerk van Zuid Afrika."

Eerw. Ruytenbeek het in die gemeente gebly tot 1889, toe hy bedank het en opgevolg is deur Eerw. Barend Pienaar, wat haar bearbei het tot 1892. Die volgende leraars was: Eerw. D. J. Joubert (1893—1911), R. D. Kretzen (1911—1923), en sedert 3 Mei 1923 bearbei die teenswoordige leraar Eerw. J. J. van der Merwe die gemeente, wat een van die grootste en belangrikste gemeentes van die Sendingkerk te noem is. Sy het tans 3,359 siele en 1,376 lede en word bestuur deur 'n Kerkraad bestaande uit 8 ouderlinge en 15 diakene. Sy het twee dogtergemeentes: Retreat, afgestig in 1905, met Eerw. J. H. Louw as teenswoordige leraar; en Claremont, afgestig in 1924, met Eerw. J. de Villiers as eerste leraar, wat daar ook nog arbei. Al hierdie broeders doen 'n geseënde werk, wat meerdere belangstelling van buiteaf waardig is.

KLEURLINGONDERWYS.

In hierdie verband moet genoem word wat daar vir kleurling-onderwys in die gemeente gedoen word onder die bekwame leiding van Mnr. Hendricks. In 1890 het 'n lidmate van die gemeente, Mev. Martha Pieterse, wat eers met die Earl of Stanford getroud was, die skoolgebou, groot 60 x 24 vt., met gronde present gegee. In 1903 was daar 300 skoliere. Die volgende jaar is die gebou vergroot. In 1912 was die getal leerlinge so aangegroeit dat daar weer drie kamers aangebou en nog drie andere aangekoop moes word. Eerw. Kretzen was toe leraar. Hy het baie vir die saak gedoen. In 1915 is daar 'n aanvang gemaak met die opleiding van onderwysers. Andermaal was die uitbreiding so groot dat 'n nuwe en veel groter gebou 'n dringende behoefte was. In 1926 is die nuwe gebou geopen en die skool as 'n Opleidings-

Inrigting vir Hoër Onderwys bokant St. VII verklaar. Eerw. Van der Merwe was toe al leraar in die gemeente. Hy leef vir die Inrigting en het hom ten seerste in haar belang geywer op die voetspoor van sy voorganger. Onder sy onvermoeide leiding, gesteun deur die bekwame prinsipaal, het die Kerkraad in 1928 die teenswoordige pragtige en doelmatige opleidingskool, bevattende vyf groot kamers met ander vertrekke vir houtwerk, huisvlyt, ens., gebou. Op die oomblik word daar 110 onderwysers opgelei. Die Inrigting is verdeel in drie seksies: Opleidingskollege, Sekundêre en Primêre, ieder onder 'n eie prinsipaal. Gesamentlike getal leerlinge 1,060. Dit is een van die grootste skole in die Kaapprovinsie.

 XI.

Wetenswaardige Informasie omtrent sommige Oorlede Lidmate van die Gemeente. (In alfabetiese volgorde.)

ANOSI, DAVID GEORGE. Afkomstig van Arnhem, Holland; aangeneem Kaapstad 1785; een van die eerste lidmate van Wynberg in 1829, toe hy eienaar was van Grootte Schuur, sodat hierdie beroemde plaas, wat hy in 1832 aan Abraham de Smidt verkoop het en deur Rhodes aan die Unie van Suid-Afrika nagelaat is, vroeër aan die gemeente Wynberg behoort het. Hy was getroud met Cornelia Elizabeth Voltelen, 'n dogter van Ds. C. B. Voltelen van Swartland (Malmesbury).

BECKER, MARIA BARENDINA—geb. 1779 in die Kaapstad, alwaar 1794 aangeneem; getroud (1) met Johannes Frederik Dreyer, grooivader van die susters Dreyer van Trappies, Kalkbaai, en (2) met Jacob Letterstedt. 'n Welgestelde vrou wat baie goed aan armes gedoen en eenmaal 'n sommetjie geld aan die Wynbergse Kerk gegee het, waarvoor die Kerkraad haar spesiaal dank betuig het; oorlede 5 Mei 1848. In *De Zuid-Afrikaan* van 8 Mei d.a.v. kom die volgende doodsadvertensie voor: "Overleden op den 5 Mei, te Mariadal, Rondebosch, Maria Barendina, Huisvrouw van den Wel-Edelen Heer Jacob Letterstedt, Consul van Zyne Majesteit den Koning van Zweden en Noorwegen, oud 69 jaren. Hare kinderen betreuren het verlies van eene hoogbeminde Moeder;—de Armen verliezen iemand in wier gevoelighart weldadigheid ten allen tyde als eene lichstraal schein; hare talryke vrienden iemand wier gasvryheid en vriendelykheid zy nimmer vergeten kunnen." Sien haar portret op bl. 19 en verder onder Letterstedt.

BLANCKENBERG, CARL GERHARD—Kaptein in die Britse leër, as lidmaat van die Episkopaalse Kerk per Kerkraadsbesluit 17 Julie 1834 opgeneem in die Wynbergse gemeente, wat hy daarna as ouderling gedien het, oorlede 26 Maart 1861.

BLANCKENBERG, ANNA CATHARINA—vrou van voorgaande, geb. Neethling, tante van Ds. J. H. Neethling, Stellenbosch, oorlede 11 Augustus 1894 in "The Hall", nou Blanckenberg-Huis, na haar so genoem. In *De Kerkbode* van gemelde jaar staan van haar: "Zij had

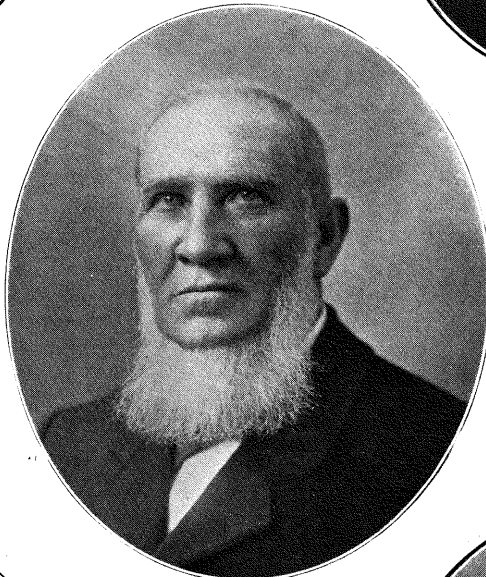
OU VADERS IN DIE GEMEENTE.

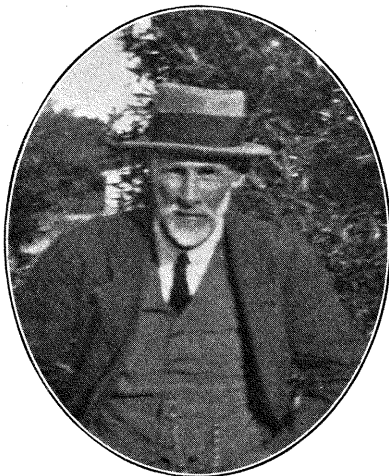
MNR. J. F. DREYER,
Rusthof, Claremont.
Geb. 2 Mei 1854.

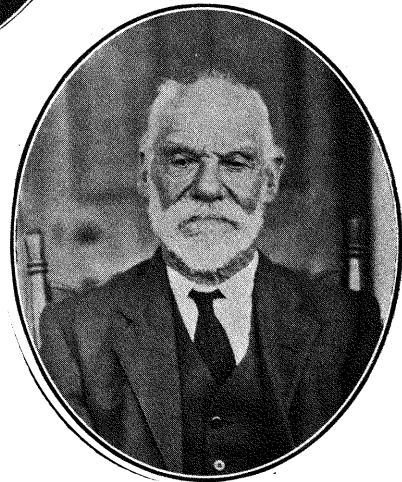
MNR. C. ALBERTYN,
Dieprivier (83 jaar oud).

WYLE MNR. J. A.
VAN NIEKERK.
(Sien bl. 101.)

MNR. JAN BESTEN, Philippi.
Oud 77 jaar.

MNR. HENNIE KIRSTEN, Retreat.
Oud 77 jaar.

den hoogen ouderdom van ruim 92 jaren bereikt, gedurende welken tijd zij ruimschoots bewijzen gaf van hare innige belangstelling in de geestelike en stoffelike welvaart der gemeente, waarvan zij een voorbeeldig lid was. Armen klopten nooit tevergeefs aan hare deur; scholen opgericht in de gemeente vonden bij haar warme en milddadige ondersteuning. De Kerk met hare inrichtingen van Zending, Doofstommen en Kweekschool ontving van haar steeds ruime bijdragen. Gemeentelike arbeid werd door hare voortdurende giften grootelijks gesterkt, terwijl zij tot het laatste van haar leven haar evenwicht in de maatschappij ten volle behield. Behalve de erflatingen aan verscheidene betrekkingen, heeft zij £500 aan het Theologisch Seminarie vermaakt." *De Volksbode* het van haar gesê dat sy was "een waardige moeder in Israel, bekend en geliefd door hare ware Christelike gezindheid en oprechte godsvrucht van allen die haar gekend hebben of die met haar in aanraking kwamen." Sy was gebore op Stellenbosch, dog opgevoed in die Kaapstad onder leiding van haar oom, Advokaat J. H. Neethling. 'n Vrou met 'n sterk persoonlikheid, wat aan 'n deftige lewe opregte vroomheid van gemoed gepaar het. (Sien haar portret bl. 19.)

BORCHERDS, PETRUS BORCHARDUS—oudste seun van Ds. Meent Borchers van Stellenbosch, alwaar gebore 8 Julie 1786; die volgende dag deur sy vader gedoopt; skoolonderwys in die Kaapstad; getroud 4 Mei 1806 met Janetta Johanna Blanckenberg, suster van die bowegenoemde Kaptein Blanckenberg; gewigtige ampte beklee in diens van die eerste Engelse (1802), Bataafse (1803) en tweede Engelse (1806) Regeringe aan die Kaap. Eers woonagtig op Stellenbosch, dog later by sy aanstelling tot Siviele Kommissaris van die Kaapse Afdeling aan die Wynberg, alwaar aansluiting 7 Junie 1845 met sy vrou by die gemeente, waarvan hy belangstellende lidmaat was. 'n Edele man met 'n kalm karakter en 'n waardige wandel wat andere tot voorbeeld was; skrywer (1861) van "An Auto-Biographical Memoir," waarin hy in 'n vloeiende en onderhoudende styl 'n beskrywing gee van maatskaplike en kerklike toestande aan die Kaap in die eerste helfte van die 19de eeu, en waarvan daar deur die firma H.A.U.M. te Kaapstad in 1907 'n verkorte Hollandse bewerking uitgegee is. Oorlede 30 Jan. 1871.

BUISSINNE—hierdie famielie het van die vroegste tye aan die Ned. Ger. Kerk behoort en verskillende afstammeling van die stamvader Wilhelm Buissinné, wat ongeveer 1720 van Hanau na Suid-Afrika gekom het as kaptein militair in diens van die O.I. Kompanjie, was lede van die Wynbergse gemeente. Een van hulle, Mej. Eliza Susanna Blake Buissinné, was baie getrou aan die gemeente, aan wie sy ook by haar dood omtrent nege jaar gelede 'n donasie van £250 gelaat het. Sy het ook aan ander inrigtings van ons Kerk in haar testament bemakinge gedoen.

BUYSKES, EGBERT ANDRIES—eienaar van De Onder Schuur, tans Westbrooke, die teenswoordige woning van die Goewerneur-Generaal, waar die stigting van die gemeente plaasgevind het 20 Sept. 1829. By geleentheid van die eerste godsdiensoefening wat Dr. Abraham Faure die dag gehou het, is die eerste kerkraadslede bevestig en die eerste kinders gedoopt. Mnr. Buyskes het 'n tydlank die Scribaat van die Kerkraad waargeneem en dikwels "een der Localen zyner Woning geredelyk ten

dienste der Godsdienst-Oeffening opgegeven"—waarvoor die Kerkraad hom dank betuig het. Die eerste Notule is in sy nette duidelike handskrif—'n plesier vir die navorser. Hy was getroud met Elizabeth Francina de Villiers, en op die stigtingsdag is 'n dogter van hulle, Catharina Louisa, saam met 'n kleinseun van Sir John Truter gedoop. Laasgenoemde het in die onmiddellike nabyheid by Welgelegen gewoon.

BRINK, AREND—het die gemeente as ouderling gedien; hy was as diamantdeskundige by uitnemendheid in Suid-Afrika, oor die lengte en breedte van die land bekend as 'n man van 'n nobel karakter—opreg, hoflik, regverdig, beskeie, vriendelik. Bowendien was hy innig vroom en sy godsdienst was soos 'n stille, kalme rivier en dit het hom in goeie vrugte geopenbaar. Oorlede 16 Aug. 1929 in die ouderdom van 63 jaar.

CACHET, YDA LION—was die vrou van Ds. Frans Lion Cachet, 'n gebore Hollander-Jood wat 'n Christen geword en as predikant na Suid-Afrika gekom het in 1858; gebore Van Reenen, was sy die eerste hoofonderwyseres van die Claremontse Kerkskool, wat sy in Januarie 1859 opgegee het nadat sy enige maande tevore met Ds. Cachet getroud was. Sy het van Dr. Faure ontvang "den schriftelijken dank des Kerkeraads voor de getrouwe waarneming harer gewigtige pligten te Claremont gedurende den tijd van negen jaren." Daarna het sy haar eggenoot vergesel na Natal en ook na Utrecht, waar hy die stigter geword het van ons Ned. Geref. Kerk in die Transvaal; met hom is sy ook later vergoed na Holland, waar albei gestorwe is.

CAMBIER, ANNA WILHELMINA MARIA—enige dogter van WelEd. gestrenge heer Jean Cambier, Kaptein-luit. ter See in Nederlandse diens, wat getroud was met Wilhelmina Hendrina Blanckenberg, 'n tante van Dr. Philip Faure. By die oorgang van die Kaap aan die Engelse in 1806 het Cambier, destyds hawemeester, die Bataafse Goewerneur, Generaal Janssens, na Holland gevolg, met agterlating van sy vrou met twee seuntjies, van wie een in Wes-Indië oorlede en die ander 'n siviele amptenaar in Batavia geword is. Eers in 1814 met die vrede ná die Napoleonse oorloë kon die moeder na Holland gaan en die famielie weer verenig word. Hulle het hulle toe te Vianen in Suid-Holland gevestig, en daar is hierdie genoemde A. W. M. gebore 17 April 1815. Vier jaar later, toe die vader op pensioen uit die goewermentsdiens getree het, is almal na die Kaap teruggekeer. Hulle het blykbaar aan die Wynbergse gemeente met die afstigting in 1829 geval, want daar is A. W. M. in 1833 as lidmate aangeneem, en op 12 Januarie 1835 het sy met haar neef, Ds. Philip Faure, wat 'n maand tevore as leraar bevestig is, in die huwelik getree. Sy het moeder geword van 4 seuns en 2 dogters. Oorlede 30 Augustus 1875.

CLARIS, JOHANNA HENDRINA—geb. Brand, dogter van Christoffel Brand, resident van Simonsstad; aangeneem Kaapstad 1783; getroud 3 Mei 1789 met Jacob Claris van Gouda, "Kapitein ter Zee" van die fregat "Comeet", een van "'s lands schepen"; oorlede 2 Junie 1842.

CLOETE, RYK ARNOLDUS MAURITIUS—geboortig uit Stellenbosch, alwaar aangeneem 1793; een van die eerste ouderlinge van die Wynbergse gemeente 1829; eienaar van die plaas Plumstead; donateur van die eerste preekstoel in die ou kerk, vanwaar die evangelie verkondig geword is totdat die kerk vergroot is, toe dit ten geskenke gegee is aan die Wesleyaanse Kerk in Wynberg, vanwaar dit later oorgeplaas is na die Wesleyaanse Kerk in Nuweland. Wat sou van die preekstoel geword het? In die jare sewentig was dit nog in gebruik. Reeds voor dit in die Wynbergse Kerk geplaas is, was dit in gebruik op "Plumstead", waar Mnr. Cloete dit laat vervaardig het ten dienste van 'n predikant wat daar, voordat die gemeente afgestig was, af en toe gaan preek het. Mnr. Cloete is oorlede 1 Des. 1836; sy seun Dirk was die eerste Cloete-besitter van Alphen, en hy sowel as sy seuns Henry en P. A. M. het die gemeente in die Kerkraad gedien.

DE KOCK, CORNELIS—Onderwyser en Voorleser in die gemeente van 1836 tot 1851, "gedurende welken tyd hij zich in gemelde betrekkingen getrouw van zijne pligten gekweten en vooral met zeer veel ijver zich heeft gewijd aan het geven van godsdienstig onderwijs van volwassenes in de Avondschool" (*De Kerkbode*, 1856). Op pensioen van Rds. 20 per maand van Kerkraad weens blindheid in 1851 afgetree. Oorlede 27 Junie 1857, oud 63 jaar.

DE KOCK, GABRIEL JACOBUS VOS—seun van voorgaande, geb. in Kaapstad 20 Mei 1828, aangeneem Wynberg 26 Sept. 1841, aldaar oorlede 20 Des. 1898. 'n Man met 'n voorbeeldige Christelike lewenswandel, jarelank kerkraadslid en meer as 'n half eeu superintendent van die Sondagskool.

DE VILLIERS, JOHAN HENDRIK (Baron)—geb. 15 Junie 1842, Rosenfontein, Paarl; student S.A. Kol., Kaapstad, 1853—1860, gedurende welke tyd aflegging 1ste klas "Board of Examiners"-Eksamen, gelykstaande met M.A.; na Europa vir Teologiese opleiding te Utrecht 1860; die studie versaak en in plaas daarvan student in die regsgeleerdheid, Inner Temple, Londen 1863; toegelaat as advokaat in Engeland 1865 en aan die Kaap 1866; parlamentslid vir Worcester 1867; prokureur-generaal Molteno-ministerie 1872; huwelik met Aletta Jordaan 1871; hoofregter van die Kaapkolonie 1874—1910 en as sodanig president van die Wetgewende Raad; ridder geslaan 1877; voorsitter van die Nasionale Konvensie, wat uitgeloop het op die Unie van Suid-Afrika in 1910, toe hy Baron gemaak is; president-regter van die Hof van Appèl van die Unie van 1910 tot aan sy dood 8 Sept. 1914. Gedurende sy verblyf aan die Wynberg 1875—1914 was hy 'n belangstellende lidmaat van die gemeente deur die bywoning van die dienste en ondersteuning van die fondse. Sy woning "Wynberg House" staan nog soos hy dit gebou het. Een van die grootste seuns wat Suid-Afrika gehad het. Sy eggenote, Lady De Villiers, was eweëens 'n waardige lidmate van die gemeente, wat van haar altyd 'n ruime ondersteuning, en ná haar dood 'n donasie van £500 ontvang het. Sy broer Jacob N. P. de Villiers, 'n gewese magistraat, het die gemeente op waardige wyse as ouderling gedien.

DREYER, HENDRIK CORNELIS—geb. op Moedersbewys (nou Kelvin Grove), Rondebosch, die plaas van sy vader, wie se naam hy gedra het; aangeneem 4 April 1841; jarelank eers diaken en daarna ouderling van die gemeente en kassier van die Kerkraad; in die wandeling Oom Hennie Wêreldsgoed genoem, omdat hy, wat meer as eens 'n ryk man was, by swaar verliese altyd gewoon was om te sê: "Laat maar loop, dis wêreldsgoed." 'n Ander gesegde van hom, lank voor die Helpmeekaarvereniging, was: "Help mekaar en wees vriendlik." 'n Seun van hom, Johann Frederik Dreyer van Rust Hof, Claremont, was etlike jare Kerkraadslid en kassier van die gemeente. In die Biblioteek van die Kweekskool op Stellenbosch is daar 'n pragtige ou Bybel, oor die driehonderd jaar oud, wat die ou vader aan die Biblioteek present gegee het. Die boek is in 1614 in Amsterdam gedruk.

DURR, JOHAN FREDRICH WILLEM—vader van die Durr-famielie in die gemeente; uit die Luterse Kerk oorgekom en as lidmaat erken en ingeskryf 10 Feb. 1853; gebore 11 Nov. 1817, oorlede in 1896. Sy seun, die broeder J. M. C. Durr van Kalkfontein, gebore en lidmaat geword in die gemeente, dien as ouderling byna onafgebroke van 1916, en toe hy 'n tydlank in die Transvaal woonagtig was, het hy ook die gemeente Potchefstroom as kerkraadslid gedien. Twee ander broers van hom, Willie en wyle Marthinus, was ook in die kerkediens van Wynberg. 'n Suster van hulle, wyle Mej. Elizabeth Catharina Eureka Durr, het haarself met opoffering jarelank aan die versorging van swaksinniges gewy.

EKSTEEN, DIRK GYSBERT—omtrek wie daar in *De Kerkbode* van 31 Maart 1855 die volgende "In Memoriam" te lees is: "Op Donderdag, den 29sten Maart, overleed ter plaatse Boschbeek, de oud-ouderling der gemeente Wijnberg Dirk Gysbert Eksteen. Hy was een der oprigters en eerste Kerkeraadsleden der gemeente, die ruim 16 jaren in de betrekking van diaken en ouderling, haar op voorbeeldige wijze gediend heeft. Te regt wordt zijn dood betreurd, in zoo verre de gemeente in hem een ijverigen voorstander, en de maatschappij een nuttig lid verliest. Zijn beminnelijk karakter verwierf hem algemeene achting. Hij ontsliep na eene korte doch hevige ongesteldheid in den ouderdom van 61 jaren en 4 maanden, zacht en met de uitdrukking van volkomen vertrouwen op de verdiensten van den eenigen Zaligmaker. Zijn stoffelijk overschot werd op de plaats 'Groot Constantia' ter aarde besteld." Die famielie Eksteen was vroeër baie talryk in die gemeente.

FAURE—kinders van Dr. Faure. (1) Jan Gysbertus Reynier Cambier, oudste seun, van gewone siviele amptenaar opgegaan na magistraat; (2) Philip Carel Dirk, predikant Clanwilliam en Vanrhynsdorp, oorlede 20 Nov. 1885; (3) Abraham, het dokter geword; (4) Wilhelmina Hendrina, get. met Frans Jacob Broers, ex Amersfoort, Holland, siviele amptenaar; (5) Aletta Hendrina, get. met Alexander Brown. Albei die skoonseuns het as kerkraadslede gedien.

GUEST, WILLIAM JAMES—aangeneem as lidmaat 30 Sept. 1860, in 1864 vertrek naar Oudtshoorn, waar hy die gemeente lank en voorbeeldig as kerkraadslid gedien het.

HIDDINGH, JONAS MICHIEL—geb. 21 Aug. 1813, as lidmaat op Wynberg aangeneem 26 Feb. 1830; opgelei en gepromoveer te Giessen in Holland as dokter in die medisyne; kerkraadslid van die gemeente; eienaar van 'n groot deel van Nuweland, waar hy 'n groot bierbrouery gedryf het; oom van Michiel Hiddingh, wat 19 April 1878 aangeneem is en byna al die besittinge van sy oom geërf het, 'n uiters eksentrieke man was en 'n groot som geld aan liefdadigheids-inrigtinge vermaak het; die dokter het eenmaal £500 aan die gemeente present gegee, en is 26 Des. 1888 oorlede aan sy woning Nuwelands-Huis, waar die goewerneys vroeër gewoon het en op die gronde waarvan die graf van die beroemde predikant Dr. Helperus Ritzema van Lier geleë is. Hiddingh was getroud met Maria Catharina Cloete van Constantia. Hulle het geen kinders gehad nie en het, soos reeds gesê, hul groot besittinge gelaat aan hul neef, Michiel, wat hul aangenome seun was. Laasgenoemde is in Assen, Holland, gebore, 'n seun van Cornelis Hiddingh, wat in Kaapstad gebore is, en as eerste Konsul-generaal van die Oranje-Vrystaat in Holland is hy volgens Hofstede in "De Geschiedenis van den Oranje Vrijstaat", "de overbrenger geweest van den door wijlen Z.M. Koning Willem III eigenhandig geschreven brief, d.d. 14 July 1855 gerigt aan den eersten President, den Heer J. P. Hoffman, van den op 25 February 1854 onafhankeljk verklaarden Oranje Vrijstaat, welke brief echter door hem is overhandigd geworden aan den Heer J. N. Boshoff, die inmiddels President Hoffman was opgevolgd."

KEET, ALBERT ERASMUS—geb. 1816, lidmaat geword 1841, as leek sendingwerk gedoen in die gemeente van sy 19de jaar; in 1846 opgeneem deur die Apostoliese Unie, waarvan Ds. G. W. Stegmann van St.-Stephen's een van die stigsters was en as sendeling georden; werksaam in die volgende distrikte: Wynberg, Malmesbury, Ceres en Bredasdorp; oorlede in die Paarl 19 Nov. 1881. "Allen die den Eerw. heer in zijn leven als arbeider in den wijngaard des Heeren gekend, geacht en liefgekrege hadden, treuren over zijn dood, als over dien eens getrouwen dienstknachts Gods, die te midden van vele beproevingen en wederwaardigheden des levens, getrouw aan den hem opgedragen last, de boodschap des heils bekend heeft gemaakt en getracht zielen te winnen voor het koninkrijk der Hemelen" (*De Zuid-Afrikaan*, 24 Nov. 1881).

LATEGAN, STEPHANUS PETRUS—het met attes van Wellington na Wynberg oorgekom 15 Junie 1881. Eienaar van die plaas Buitenverwachting. Sy seuns Andries Petrus en Willem Hendrik het albei die gemeente as kerkraadslede gedien. Laasgenoemde veral het 'n leidende aandeel gehad in die afskaffing van engelspreek in die Kerk.

LETTERSTEDT, JACOB—'n Sweed van geboorte, wat brandarm na die Kaap gekom het en hier deur sy huwelik met die ryk weduwe van J. F. Dreyer skatryk en ook later Konsul-generaal vir Sweden geword is. Langs dieselfde weg het hy in die besit gekom van 'n plaas in Rondebosch, waaraan hy wel die naam Mariedahl na sy vrou gegee het, dog dit was alles ten koste van haar besittinge. Daar het hy ook 'n groot bierbrouery gestig en 'n meule gebou. Toe hy later op besoek gegaan

het na Sweden, is sy vrou in sy afwesigheid gestorwe (1848). Hier teruggekeer het hy die volgende jaar in groot moeilikheid geraak ten tyde van die anti-bandietebeweging, toe die Regering van plan was die Kaapkolonie deur die invoer van misdadigers 'n strafkolonie te maak. Letterstedt was naamlik een van die weiniges wat die gemaakte verbond om die *Neptune* met die bandiete aan boord in Simonsbaai van geen voedsel te voorsien nie, gebreek het. Vir die verbreking moes hy swaar boet. Later het hy weer getrou en wel met 'n Franse dame, 'n weduwee wat een dogter gehad het, wat later deur 'n huwelik 'n gravin, Countess de Montmort geword het en 'n paar jaar gelede nog in Prays woonagtig was. Letterstedt is 18 Maart 1862 op No. 1 Avenue l'Imperatrice, Parys, oorlede. Hy het £17,000 gegee aan die "Northdish Société" in Sweden, dog by sy dood was sy boedel aan die Kaap maar £74—19—0 werd. Deur sy eerste huwelik was hy verwant aan die Dreyer-familie. Ou Mnr. Jacob Gustav Letterstedt Dreyer van Klein Schuur, die stigter van Rondebosch-gemeente, het na hom geheet.

LOGIE, ROBERT CLUNIE—as lidmaat van die Skotse Kerk na ons Kerk oorgekom en by die Wynbergse gemeente erken en ingeskryf 6 April 1841; jarelank in kerkediens; eenaar van Claremont-Huis; getroud met Catharina Francina Preller van Kaapstad; hulle kinders almal lidmate van ons Kerk geword, dog dit nie gebly nie; oorlede 1866.

LOGEMAN, WILLEM SYBRAND—as lidmaat van die Doops-gesinde Kerk, Haarlem, Holland, na ons Kerk oorgekom en by die Wynbergse gemeente ingeskryf 24 Junie 1892; professor in Nederlands eers aan die Victoria-Kollege, Stellenbosch, en later aan die Suid-Afrikaanse Kollege, Kaapstad.

MAEDER, DS. GUSTAVE ADOLPHE, B.A.—predikant van ons Kerk op Simonsstad, Witzieshoek (waar hy sendingwerk gedoen het). Ladybrand, Victoria-Wes (1870—1907); emeritus 1907; woonagtig op Wynberg en aangesluit by die gemeente, wat hy jarelank as ouderling gedien en by kerklike vergaderinge verteenwoordig het; 'n eienaardige, eksentrieke dog bekwame en talentvolle man wat die Kerk lank en getrou gedien het; oorlede 26 Aug. 1918.

MORGENROOD, JOHANNA LOUISA (geb. Hogg)—met lidmaatsertifikaat uit die Kaapstad oorgekom, het aan die gemeente 'n pragtige Duitse orrel present gegee, wat 7 Des. 1879 ingewy is. Voordat die instrument aangekom het was die donatriese oorlede.

MOSTERT, SYBRAND JACOBUS—omtrent wie in *De Kerkbode* van 30 Nov. 1872 die volgende "In Memoriam", waarskynlik uit die pen van Dr. Faure, voorkom: "Deze brave, menschlievende man overleed op Woensdagmorgen, den 6den dezer, in zijn 82ste jaar. Ruim vijftig jaren was hij eigenaar van de fraaije plaats 'Welgelegen' te Mowbray. Die de plaats bezocht heeft, kan getuigen van de vrucht zijner volhardende werkzaamheid, waardoor dat landgoed zoo zeer verbeterd is. Hij was een goed vader, een opregt vriend, een waar Christen, een van de eerste

oprigters en ondersteuners der Wijnbersche Kerk, van welke hij jaren lang ouderling was. Hij was zeer vreedzaam van aard en zijne gastvrijheid was onbeperkt, armen zoowel als rijken heette hij welkom, niet alleen nabestaanden, maar ook vreemden. Zijn stoffelijk overschot werd op Vrijdag den 8sten dezer ter aarde besteld op het familie-kerkhof op de plaats, na eene hartelike toespraak door Dr. P. E. Faure en een krachtig gebed door Dr. Heijns. Het lijk werd gedragen door regerende en rustende kerkeradsleden van de Wijnbergsche kerk. De talrijke opkomst bij zijne begrafenis getuigde van de groote achting die men hem toedroeg."

NAPPER, FRANCES MARIA JOHANNA—uit die Episkopaalse Kerk 3 Des. 1849 oorgekom en as lidmaat van die gemeente erken op versoek van haar eggenoot J. W. J. Versfeld, wat toe as diaken gedien het.

OUDTSHOORN, JACOBUS JOHANNES GYSBERTUS VAN REEDE VAN—een van die eerste lidmate van die gemeente in 1829, kleinseun van Pieter van Reede van Oudtshoorn, wat in 1741 as fisikaal in diens van die Oosindiese Kompanjie uit Holland na Suid-Afrika gekom het, hier in 1760 "secunde" geword is, in 1766 na Holland teruggekeer het, terwyl hy daar was as Goewerneur van die Kaap benoem is, dog op die seereis hierheen in 1773 oorlede en in die Kaapstadse ou kerk met prag en praal begrawe is, en wie se grafsteen in die buitemuur van die Grote Kerk aan die Adderleystraat-kant te sien is. Hierdie kleinseun is gebore in Saasveld-Huis, Kloofstraat, Kaapstad, wat sy vader, Baron van Oudtshoorn laat bo uhel. 'n Seun van hom, Coert, is lidmaat geword by Dr. Faure, en was jarelank magistraat op Swellendam en Stellenbosch. 'n Dogter van laasgenoemde, Eliza Charlotte Maria, gebore 6 Aug. 1858, getroud met William Templer Buissini, leef nog. Die hele familie het aan die Kaapstadse of Wynbergse Kerk behoort.

PERSOON, MARIA—geb. 1760 in Kaapstad, aldaar 1775 aange- neem, met stigting van Wynbergse gemeente daar ingeskryf, getroud met Jacob van Reenen, suster van Dr. Christiaan Hendrik Persoon, geb. 1761 in Kaapstad en oorlede 1836 in Parys. Laasgenoemde het as knaap na Duitsland, vanwaar sy vader afkomstig was, vertrek om in Lingen teologie te studeer; later het hy aan die Uniwersiteite van Leyden, Halle en Göttingen medisyne studeer en is hy 'n beroemde natuurkundige en professor in die plantkunde in Parys geword; skrywer van verskillende werke.

PIETERSON, PIERRE ROSA—het as lidmaat van Wynberg op 'n aandeel van die gemeente in die teologie op Stellenbosch gestudeer; predikant van die gemeente Stockenström van 1869 tot 1875, toe hy ter wille van sy gesondheid sy bediening neergelê en na Skotland gegaan het en daar as dokter in die medisyne studeer het; in sy vaderland teruggekeer het hy van 1879 tot 1881 as predikant-dokter gearbei op Maclean, waar hy 18 Okt. 1881 ontslape is: tot 1928 was hy die eerste en tot onlangs enige predikant van ons Kerk wat ook dokter geword het.

hy na Suid-Afrika gekom het as godsdiensonderwyser; in die betrekking en later as sendeling was hy in die gemeente ruim 38 jaar werksaam—eers as hulpprediker in die moedergemeente en later as leraar van die afgestigte sendinggemeente; 'n man van deeglike ontwikkeling en meer dan alledaagse bekwaamheid; oorlede in 1904.

SCHÖNNBERG, VALENTINUS ALEXIS—gewese landdros van Swellendam; honorêre scriba van die Kerkraad vir byna tien jaar, tot 1839, toe hy weens liggaamlike ongesteldheid bedank het en die Kerkraad hom deur 'n afvaardiging dank betuig het voor “al hetgeen Zijn Ed. immer in deze betrekking met zooveel lust, genoegen en netheid voor den Kerkeraad en Gemeente heeft verrigt.” Gebore 1787, getroud 11 Feb. 1810 met Maria Wilhelmina Gesina Kirsten, oorlede te Nuweland 24 Mei 1839. 'n Suster van hom was getroud met William Edwards, een van die eerste sendelinge van die Londense Genootskap wat in 1799 na Suid-Afrika gekom het.

THEAL, GEORGE McCALL—“De Praeses (Dr. Faure) brengt ter tafel een Brief van George McCall Theal, verklarende reeds gedurende langen tijd een bijwoner van de Openbare Godsdienstoefeningen in onze kerk te zijn geweest, niettegenstaande hij in Amerika lid van de Episcopaaalsche Kerk geweest is, zich van harte te vereenigen met de leer onzer Kerk, die hij naarstig onderzocht heeft en zich volgaarne te onderwerpen aan de Wetten en Bepalingen onzer Kerk, bijaldien hij als Lid dezer gemeente erkend zoude worden hetwelk zijne hartelijke begeerte is. De Leeraar geeft te kennen menigmaal met gemelde Theal zich over de zaak van de Godsdienst te hebben onderhouden, en de toestemming des Kerkerads aan zijn verzoek ten sterksten aan te bevelen. Het verzoek werd unaniem toegestaan.” Hierdie uittreksel uit die Notule van 28 Julie 1857 introduceer aan ons 'n man wat ons getroue en beroemde historikus geword het. Toe hy hom by ons Kerk aangesluit het was hy hier as 'n jong man van 20 jaar pas uit Kanada aangekom. Hy het hom hier tuis gemaak en Suid-Afrika hartstogtelik lief gekry en sy geskiedenis te boek gestel soos niemand anders dit voor of ná hom gedoen het nie. Toe hy in 1871 op Kingwilliamstown verbind was aan 'n nuusblad, het hy sy eerste boek, “South Africa as it is,” uitgegee. Dit was die voorloper van 'n honderdtal wat gevolg het, en waardeur hy onskatbare dienste aan ons geskiedenis bewys het. Hy was 'n man wat hom kon losmaak van vooroordeel en gevolglik die feite van die geskiedenis gestel het soos hulle in werklikheid bestaan. Hy het aan ons Kerk bly behoort tot aan die einde van sy lewe, en opmerklik gedurende die laaste jare was hy woonagtig in die boesem van die gemeente waaraan hy hom eerste aangesluit het. Hy was 'n getroue bywoner van die dienste en 'n gereelde nagmaalganger ook toe hy byna stokdoof was. Met die woorde op die lippe: “Vrede, volmaakte vrede,” is hy 17 April 1919 in die ouderdom van 82 jaar ontslap en twee dae later uit die Wynbergse Kerk begrawe.

TRUTER, OLOFF JOHANNES, Sr.—geb. Augustus 1797, jongste seun van Sir John Truter; getroud met Catharina Gertruida Claris, 'n dogter van 'n Hollandse Seekaptein, Jakob Claris, wat met 'n Kaapse

TAGTIGJARIGE MOEDERS IN DIE GEMEENTE.

WED. SUSANNA VAN DER MERWE,
Alexandraweg, Wynberg.
oud 82 jaar.

WED. JASPER VAN NIEKERK,
Palmyraweg, Nuweland.
oud 82 jaar.

WED. CATO DE VILLIERS,
Wynberg,
Oud 81 jaar.

dame, Johanna Hendrina Brand, getroud was. Die bruidjie was skaars 14 jaar oud toe sy na die huweliksaltaar gestap het, en toe haar oudste seun Johannes Andreas gebore is, was die vader pas 20 jaar oud. Haar seun Oloff Johannes, wat na die vader geheet het, was die eerste dopeling in die Wynbergse gemeente. Sy is jonk, slegs 44 jaar oud, in 1846 oorlede, haar man nalatende met 'n talryke aantal kinders, van wie een, Johanna Hendrina, getroud was met skrywer se grootvader, wyle die heer Andries Dreyer van Tygerhoogte, Philadelphia. Oloff Truter Sr. was etlike jare ere-scriba van die gemeente, en hy is opgevolg deur sy seun J. A. T., wat die scribaat waargeneem het van 1849 tot 1871 en die Notule baie mooi en netjies gehou het. Og, dat alle scriba's sy voorbeeld wou volg!

TRUTER, OLOFF JOHANNES, Jr.—seun van voorgaande; geb. 7 Aug. 1829; een van die twee eerste dopelinge ter plaatse “De Schuur” 20 Sept. 1829; regsgeleerde opleiding Holland, vanwaar met attes van Weesp teruggekeer en as lidmaat ingeskryf 10 April 1857; aangestel as Britse kommissaris op die Diamantvelde 1870 en nog later landdros van Bloemfontein, daartoe aangestel deur President Brand, wat sy houding insake die Diamantvelde gewaardeer het.

VAN BRED A, ALEXANDER—staan heel eerste op die “Lyst van Ledematen”—geb. Kaapstad 1755, aldaar aangeneem 1777; eienaar van Boshof, waar 7 Junie 1829 die eerste samekoms onder leiding van Sir John Truter gehou is met die oog op afstigting van die gemeente; gekies as eerste ouderling en in die amp bevestig 20 Sept. 1829; 'n waardige man, getroud met (1) Maria Johanna de Wet en (2) Helena Hendrina Michels. Sy hele famielie het aan die gemeente behoort en sy kleinseun Alexander Jacobus, getroud met Hester Elizabeth van der Byl, het lank as ouderling gedien. Toe die ou vader aan die einde van 1838 uit die kerktiens getree het, is op versoek van Dr. Faure in die Notule aangeteken “hetgeen door Zijn Eerw. op Nieuw Jaarsdag, in tegenwoordigheid van de Gemeente, aan den Broeder A. van Breda is toegesproken, te weten, dat de Kerkeraad in het vertrouwen verkeert, nog lang te zullen mogen genieten van Zijn Ed. raad en ondervinding van veele jaren—dat er altijd eene zitplaats voor Zijn Ed. zal openstaan in hunne vergaderingen, welke zij hopen door Zijn Ed. dikwijls vervuld te zien—alsmede dat het ter zijner eer in de jaarboeken dezer gemeente worde opgetekend dat Alexander van Breda Senior op den eersten January 1839 in den ouderdom van 83½ jaar zijn ambt als ouderling onder ons heeft neergelegd, na hetzelve gedurende den tijd van bijna tien jaren tot nut dezer gemeente onafgebroken te hebben waargenomen.” Oorlede 1 Mei 1842.

VAN NIEKERK, JASPER ALBERTUS—met lidmaatsertifikaat van Philadelphia 15 Sept. 1880 aangesluit by die gemeente, waarvan hy een van die mees getroue en voorbeeldige lede was. Jarelank het hy gedien eers as diaken en later as ouderling en dikwels afgevaardigde na Rings- en Sinodale Vergaderinge. In alle opsigte 'n waardige man met 'n vriendelike en minsame omgang in die samelewing. In die wandeling “Oom Paul” genoem, omdat sy waardige aangesig aan dié van President

Kruger herinner het. Oorlede 25 Aug. 1910 aan sy ou woonplaas Keurboom, oud 70 jaar. Sy weduwee, Adriana Margaretha Catharina Blanckenberg, geb. 22 Maart 1847, leef nog in Palmyraweg, Nuweland—een van die oudste lidmate nog in lewe.

WILLEMSSEN, GERRIT JAN—geb. 19 Jan. 1834 in Holland; na Suid-Afrika gekom in 1857 as godsdiensonderwyser en as sodanig werksaam op verskillende plase in die Vrystaat; vandaar in 1876 aangestel as onderwyser van die Sendingskool Claremont in verband met die moedergemeente; in 1879 toegelaat as sendeling en daarna werksaam op Richmond, Aberdeen, Kroonstad en Rondebosch (1879—1910); kapelaan van die Verbeterhuis op Tokai 1910—1921; oorlede 27 April 1924; 'n blymoedige Christen, kinderlike gelowige, onvermoeide evangeliedienaar. vaardige skrywer en 'n vriend van kindere.

XII.

Aanhangsel.

1. PREDIKANTE.

1. Philip Eduard Faure, D.D.
(1834—1882).	5. Johan Gysbert Cornelis de Bruyn
(1904—1911).
2. Pieter Adam Strasheim, B.A.
(1883—1895).	6. Hendrik Jacobus Pienaar, B.A.
(1911—1914).
3. Adriaan Jacobus Louw Hofmeyr,
B.A. (1895—1899).	7. George Frederick Charles Faust-
mann, B.A., van 1915.
4. Daniel Jozua Pienaar, R.sn.
(1900—1904).	

2. OUDERLINGE (63).

Breda, Alexander van (1829—1838)	Brown, Alexander
Cloete, Ryk A. M.	Beck, Walter C. F.
Mostert, Cornelis	Cloete, Hendrik
Schoor, Willem A. van	Renen, Carel G. van
Hugo, Pieter	Verster, Willem Karel
Deneys, Adriaan C.	Kock, Jozef A. de
Louw, Johannes A.	Niekerk, Benjamin F. van
Eksteen, Dirk G.	Durr, Johan Martinus
Wet, Frederik de	Niekerk, Andries van
Cruywagen, Johannes J.	Maeder, Gustave A. (V.D.M.)
Blanckenberg, Carl G.	Basson, Willem
Mostert, Sybrand J.	Louw, Adriaan J.

Cloete, Sebastian V.	Blanckenberg, Andries B.
Eksteen, Jan W.	Cloete, Rudolph
Breda, Pieter van	De Villiers, Jacob N. P.
Landsberg, Ernst G.	Durr, Johan M. C.
Kotzé, Frederik J.	Cloete, Philippus A. M.
Versfeld, Jan W. J.	Louw, Lambertus A.
Logie, Robert C.	Kock, Joseph de
Cloete, D. (H.sn.)	Hauman, Johannes S. (V.D.M.)
Dreyer, Hendrik C.	Viljoen, Daniel P.
Mostert, Gysbert	Durr, Johan F. W.
Cloete, Daniel	Lategan, Willem H.
Breda, Alexander J. van	Du Toit, Alphonse P. N.
Byl, Willem A. van der	(oud-regter van Transvaal)
Toit, Alexander L. du	Brink, Arend
Broers, Jan A.	Retief, Willem J.
Kock, Gabriel J. V. de	Roux, Petrus J.
Roos, Jan A.	Niekerk, Jasper A., Jr.
Jurgens, J. T.	Visser, D.
Niekerk, Jasper A. van, Sr.	Neethling, M. L.
Louw, Thomas A. J.	Niekerk, D. van

3. DIAKENE (110).

Eksteen, Dirk G. (1829—1839)	Myburgh, Jan G. C.
Mostert, Cornelis	Dreyer, Jan A.
Cloete, Jakob. P.	Brown, Alexander
Schoor, Willem A. van	Moller, Gerrit H.
Breda, Pieter van (A.sn.)	Kock, Jozef A. de
Renen, David van (D.sn.)	Lategan, Andries P.
Cloete, Sebastian V.	Louw, Johannes A.
Truter, Oloff	Beck, Walter F. L.
Cruywagen, Johannes	Byl, Willem A. van der
Blanckenberg, Carl G.	Versfeld, Jan W. J.
Colyn, Lambert J.	Cloete, Louis C. F.
Eksteen, Jan W.	Brink, Johannes A.
Mostert, Sybrand J.	Niekerk, Jasper A.
Cloete, Johan G.	Durr, Johan F. W.
Versfeld, Jan H.	Myburgh, Ryk A. M.
Kotzé, Frederik J.	Lategan, W. H.
Borcherds, Johannes Gys	Dreyer, Justus W.
Breda, Alexander van	Kock, Joseph de
Hamman, Johannes N.	Versfeld, Francis F.
Versfeld, Jan W.	Niekerk, Alexander J. van
Breda, G. H. van	Cloete, Philippus A. M.
Logie, Robert C.	Louw, Johannes A.
Deneys, Jan F.	Brink, Adriaan J.
Brunt, Abraham L. W.	Kotzé, Victor

Truter, Johannes A.	Brink, Johannes G.
Cloete, Dirk	Blanckenberg, Andries B.
Breda, Alexander J. van	Cloete, Rudolph
Landsberg, Ernst G.	Visser, Daniel H.
Dreyer, Hendrik C.	Villet, Daniel du G.
Malherbe, David G.	Hofmeyr, William A.
Rocher, Jean P. F.	Grobbelaar, Johannes J.
Hiddingh, Jonas M. (M.D.)	Dormehl, Frederic H.
Eksteen, Sebastian V.	Hutten, Cornelis F. L.
Mostert, Cornelis	Niekerk, Dirk van
Cloete, Hendrik (S.V.-sn.)	Baard, Willem P. J.
Mostert, Gysbert van Renen	Helgesen, John L.
Eksteen, Johannes P.	Roux, Charles W.
Cloete, Daniel	Brink, Johannes A.
Louw, Jacobus W.	Albertyn, Christoffel F.
Osmond, Lambert J.	Viljoen, Jan F.
Louw, Nicolaas M.	Maree, Abraham P.
Rénen, Carl G. van	Loubser, Coenrad H. A.
Oudtshoorn, Willem C. van Reede	Retief, Willem J.
Louw, Johannes W.	Lund, Gustave W.
Kock, Daniel J. de	Niekerk, Hendrik L. van
Stegmann, Johannes A.	Smuts, Johannes F.
Toit, Alexander L. du	Groenewald, Philippus G.
Eksteen, Dirk G.	Oudtshoorn, Willem S. C. van
Villiers, Pieter A. de	Reede
Smuts, Cornelis P. (M.B.)	Kirsten, William F.
Brink, Josias S.	Fick, Jacobus D.
Breda, Jacobus A. van	Milander, Dirk J. G. de
Jurgens, Johannes T.	Heydenrych, Jacob F. C.
Niekerk, Jasper A. van	Grobbelaar, Daniel P.
Dreyer, Johan F., H.C.seun.	Lategan, S. P.
	Durr, Hennie

4. VOORLESERS EN KOSTERS.

F. P. Smit (1830—1836)	In 1858 is die pos van Voorleser
C. de Kock, Sr. (1836—1851)	afgeskaf, toe Ruytenbeek as onder-
D. J. H. Ruytenbeek (1851—1858)	wyser aangebly het en iemand anders
	as Koster aangestel is.

5. KOSTERS.

1. J. Teengs	6. J. Laubscher
2. L. A. Kamp	7. J. M. Steyn (Wynberg)
3. C. Kamp	8. C. Bröcker (Retreat)
4. H. Beyerling	9. J. Rothman (Constantia)
5. A. Justus	

6. ORRELISTE.

1. W. C. Brandt
2. J. van Reenen
3. M. Wolfe
4. H. van Breda
5. D. Meyer
6. J. Dowthwaite
7. C. W. Dowthwaite
8. C. Thomas
9. W. Smithers
10. H. E. Stidolph
11. J. Carter
12. T. E. Speed
13. J. Patterson
14. W. Watt
15. W. Seymore (Wynberg)
16. Mev. E. Bröcker (Retreat)
17. Mev. W. Lester (Constantia)

